

Suomenlinnan Kaponieeri Blomcreutzin pohdiskeleva käyttösuunnitelma

Tekijä: Minna Vuorenpää

Sisällysluettelo

Johdanto s.2

1. Suunnittelutehtävä s.6

2. Kaponieeri Blomcreutz. Rakennushistoriallinen selvitys s.10

3. Pohdintaa

3.1 Alkusanat s.23

3.2 Autenttisuus ja eheys s.25

3.3 Kulttuuriperintö prosessina. Kulttuurinen kestävyys ja ajallinen syvyys s.30

3.4 Rakennuksen hyödyntäminen dokumenttina s.33

3.5 Kerrostuma vai poistuma? Miten säilyttää kulttuurillinen merkitettävyys? s.37

4. Loppusanat s.41

5. Lähteet s.43

Liitteet

1. Asukaskysely s.45

2. Kaponieeri Blomcreutz historiallinen konteksti. Aikajana.

3. Sijainti

4. Digitointi laserkeilaamalla, nykytilanne.

5. Käyttösuunnitelma

Johdanto

Diplomityöni jakautuu kahteen osaan; kirjalliseen osaan ja suunnitelmaan.

Kirjallinen osa sisältää kohteeni rakennushistoriallisen selvityksen sekä pohdintaosion.

Rakennushistoriallinen selvitys on syntynyt tutustumalla itse kohteeseen paikanpäällä sekä Suomenlinnan historiasta kirjoitettuihin lähteisiin, Suomenlinnan hoitokunnan venäläisen insinöörikomennuskunnan piirustuksiin, sekä Museoviraston arkistoista löytyneisiin kuviin, piirustuksiin ja pöytäkirjoihin.

Alusta asti minulle oli selvää, että tarvitsin pohdintaosion. Sen avulla sain kaipaamiani vapauksia laajentaa ”tutkimuskenttääni”. Kaksi kuukautta luin kirjoja mm. aiheilla: paikka, paikan merkitys, merkityksen luonti, ”Maailmassaolon taide”, identiteetti, kulttuurimaisema ja sen analysointi, ”Ympäristön eletty mieli”, kulttuuriperintö, modernismi, ajattomuus, ajan henki sekä tietenkin restaurointi ja Suomenlinna.

Kaiken lukemisen takana perimmäinen tarve oli löytää syy sille, miksi me säilytämme.

Tekstiä syntyi paljon. Tällä hetkellä käytössäni on neljäs muistikirja. Nykyajan pöytälaatikkoon, kovalevylle, on jäänyt karkeasti puolet teksteistä.

Kävin kaksi viimeisintä arkkitehtuurin syventävää jatkokurssia suorittamalla niistä vain kirjalliset b-osiot. Molemmilla kurseilla jäi tunne, että olisi ollut hyvä olla konkreettinen suunnitelma, johon syntyviä ajatuksia voisi soveltaa. Näistä tuntemuksista johtuen halusin, että työhöni kuuluu myös suunnitelma, vaikka pääpaino onkin kirjallisessa osiossa.

Suunnitelma on toiminut tekstien karsijana ja valikoijana. Samalla suunnittelukohteeni on toiminut peilinä, johon olen voinut peilata lukemiani lähteitä. Miten tämä teoria toimisi käytännössä kohteessani, Suomenlinnassa? Konkreettisen suunnittelukohteen olemassaolo on helpottanut restaurointiin liittyvien tekstien ymmärtämistä ja havainnollistamista.

Työni loppuvaiheilla sain mahdollisuuden tutustua laserkeilaamiseen. Vaikka laserkeilaamista työni käsittelee vain pintapuolisesti, toivon, että työni sisältämät esimerkit herättävät kiinnostusta laserkeilaamiseen ja sen hyödyntämiseen, niin kuin ne minulle tekivät.

1. Suunnittelutehtävä

Suunnitelmani tarkoituksena on kartoittaa Poliisikoulun saunan käyttömahdollisuuksia sekä tehdä ehdotus sen korjaussuunnitelmasta. Suunnitelman ei ole tarkoitus johtaa suoraan toteutukseen. Kohteeseen on suunnitteilla lähivuosina korjaus, jonka vuoksi Suomenlinnan hoitokunta ehdotti minulle kyseistä kohdetta.

Poliisikoulun sauna sijaitsee Suomenlinnassa, Susisaarella, Kaponieeri Blomcreutzissa. Suomenlinnan rakennusnumerona se on rakennus B 42b (Liite 3). Tässä suunnitelmassa käytän rakennuksesta kuitenkin nimitystä Kaponieeri Blomcreutz. Suunnitelma-alue on rajattu Kaponieeri Blomcreutzin kolmeen kerrokseen. Päähuomio on kuitenkin keskikerroksen, Poliisikoulun saunan, käytön suunnittelussa. Historiaosuus ja suunnitelma esittelee Kaponieeri Blomcreutzin tarkemmin.

Suunnitelma on kaksivaiheinen: ensimmäinen osa esittelee eri käyttömahdollisuuksia. Koska toteutus ei ole ensisijainen tavoite, opiskelijatehtävälle ominainen, uusien avauksien tekeminen, on ollut tavoitteena ehdotusten luonnissa. Esittelen ja perustelen eri vaihtoehdot kevyesti.

Suunnittelutyön toinen osa kostuu tarkemmasta käyttösuunnitelmasta yhdelle ehdotuksista.

Suunnittelun suuntaviivoja

Koin suunnittelun taustatiedon esittelyn oleelliseksi työhön tutustuvien kannalta. Taustatiedon tarkoitus on avata suunnittelutehtävää ja sen problematiikkaa sekä helpottaa arviointia.

Suomenlinnan hoitokunta on auttanut lähdeaineiston hankinnassa, heidän suunnaltaan työtäni ei kuitenkaan ole pyritty ohjaamaan tietynlaiseen ratkaisuun.

Suunnittelun suuntaviivoina ovat toimineet Suomenlinnan hoitosuunnitelma 2014, Suomenlinnan hoitokunnan restaurointipäällikkö Heikki Lahdenperän kommentit, sekä asukaskysely. Näiden lisäksi suunnittelukohteeseen ja sen historiaan tutustuminen sekä pohdintaosuuden tekstit ovat luoneet perusteluita suunnitelmalleni.

Suomenlinnan hoitosuunnitelma 2014

Suomenlinnan hoitosuunnitelmassa 2014 strategisiksi kehittämisalueiksi nimetään: linnoituksen arkkitehtuuri ja rakenteet, kulttuurimaisema, kävijähallinta ja kulttuurimatkailu, yhteisön elinvoima, liikenne sekä kestäväkehitys.

Yhteenvetona Suomenlinnan kokonaisvaltaisesta kehittämisestä toimii edelleen Mikko Härön toteamus: ”Kaikissa kehittämishankkeissa Suomenlinna on nähty niin monumenttina, kaupunginosana kuin matkailu- ja kulttuurikohteena.” (Härö 1997 s.9)

Kappaleessa ”Linnoituksen arkkitehtuuri ja rakenteet” kuvaillaan tavoitteita mm. seuraavasti:

”Autenttisuuden ja kerroksellisuuden vaaliminen on erityisen tärkeää linnoitusarkkitehtuurin ja rakenteiden säilyttämisessä. Rekonstruktioista pidättäydytään. Rakennusten käytön suunnittelussa kunnioitetaan eri aikakausien kerroksellista arkkitehtuuria, tiloja, rakenteita, materiaaleja, värejä ja työtapoja. Rakennuksille, rakenteille ja ulkoalueille valitaan oikea käyttötarkoitus. Käyttösuunnitelmassa edellytetään, että linnoitukseen sijoitettavat toiminnot tasaavat kausivaihteluita ja soveltuvat Suomenlinnan historialliseen miljööseen. Lisäksi on varmistettava yleisön vapaa pääsy historiallisesti mielenkiintoisimpiin kohteisiin. Suunnitelmassa ehdotetaan asetettavaksi etusijalle toiminnot, jotka eri tavoin liittyvät tai tukeutuvat linnoituksen historiaan, kulttuuriin tai merelliseen toimintaan.” (Suomenlinnan hoitokunta 2014 s.35)

Kirjoitelmaosio käsittelee autenttisuuden ja kerroksellisuuden teemoja luvuissa *Autenttisuus ja eheys* ja *Kulttuuriperintö prosessina*. *Kulttuurinen kestävyys ja ajallinen syvyys* sekä luvussa *Kerrostuma vai poistuma? Miten säilyttää kulttuurillinen merkitettävyys?*

Suomenlinnan strategisista kehittämisalueista linnoitusarkkitehtuurin lisäksi oleellisia suunnitelmani kannalta ovat Kävijähallinta ja kulttuurimatkailu (”yleisö”) ja Yhteisön elinvoima (asukkaat). Kaponieeri Blomcreutz on pohjakerroksestaan osa opastettua kierrosta ja sen yläkerroksessa on asunto; väliin jäävä keskikerros voidaan nähdä rajapintana näiden kahden välillä.

Asukkaiden huomioimiseksi olen tehnyt asukaskyselyn (Liite1), jonka lisäksi suunnitelmaselostus perustelee ratkaisuja eri käyttäjäryhmien kannalta.

Hoitosuunnitelman kävijähallintaan ja kulttuurimatkailuun liittyviä tavoitteita ovat mm.:

- Maailmanperintökohteeseen liittyvät arvot ovat monumentissa tallella ja esillä kävijöille
- Kävijäprofiili on painottunut kulttuurimatkailuun
- Talvisesongin kävijämäärä on kasvanut
- Häiriökäyttäytyminen on vähentynyt
- Palveluiden käyttö on lisääntynyt, ja kulttuuri- ja matkailupalveluiden tarjonta on parantunut
- Saavutettavuus ja esteettömyys ovat parantuneet

Yhteisön elinvoimaan liittyviä tavoitteita ovat mm.:

- Asumisen laatu on parantunut
- Kaupunginosa on säilynyt elinvoimaisena
- Identiteetti on vahvistunut

Kulttuurillisesti kestäväan kehitykseen viittaa teksti *Kulttuuriperintö prosessina*. *Kulttuurinen kestävyys ja ajallinen syvyys*.

Kommentteja suunnittelutehtävästä

Heikki Lahdenmäki, Suomenlinnan hoitokunnan restaurointijohtaja

- Sauna sijaitsee tilassa, joka liittyy monen kulkureitin välityksellä hyvin suosittuun opastettujen kierrosten ”Poliisikoulun tunneliin”.
- Käynti saunaan kulkee asuintilojen porrashuoneen kautta, joka ei ole ihanteellinen ratkaisu, jos saunan käyttöä ajattelee laajennettavan ulkopuolisille.
- Nykyinen sauna on tehty vähän ikävästi ”tukkimaan” linnakkeen sisäosissa kiemurtelevia kulkureittejä.
- Ylimmän kerroksen asunto on sinänsä toimiva ja näkymiltään hieno. Siihen ei ehkä tarvitse puuttua (mutta opinnäytetyössä voi niinkin toimia).
- Muurin sisäinen kierreporras olisi ”kiva” saada johonkin käyttöön. (ko. porras jatkuu ylimmässä kerroksessa olevan asunnon makuuhuoneeseen)
- Nykyisten saunojen käyttöaste Suomenlinnassa on hyvä, joten saunalla voidaan kuvitella olevan käyttäjiä.
- Puulämmitteisen saunan kustannukset olisivat merkittävästi suuremmat sähkölämmitteiseen verrattuna.
- Saunan ”takatilan” käyttö Ehrensverd-seuran arkistona ei ole optimi, lisäksi arkistolle olisi mahdollista esittää toinenkin paikka.
- Kysyntää työhuoneista on jatkuvasti. Pienet työhuoneet, (joissa on pienin vuokra) ovat kysytyimpiä. Suuria (yli 100 m²) on joskus tyhjilläänkin muutaman kuukauden.
- Tilojen tarpeesta ei ole olemassa mitään kattavaa selvitystä. Kesäkaudella toimivia on tietysti eniten. Suomenlinnan kehittämistavoitteiden mukaan pyritään tiloihin kuitenkin löytämään toimintoja, jotka tuovat käyttäjiä (työntekijöitä ja asiakkaita) ympärivuotisesti.

Rakennuksen ”oikea” käyttötarkoitus

Suunnittelun suuntaviivojen perusteella suunnitelmaani valikoitui neljä vaihtoehtoa käyttötarkoitukseksi: 1. Nykytila korjataan, 2. Muutos näyttelytiloiksi, 3. Muutos työtiloiksi, 4. Saunatilojen laajennus. Suunnitelmaosuus esittelee vaihtoehdot tarkemmin. Juuri nämä neljä ovat valikoituneet ehdotuksiksi, sillä ne täyttävät päävaatimuksen; ne sopeutuvat Suomenlinnan historialliseen miljööseen ja niiden toiminnot tukeutuvat ”historiaan, kulttuuriin tai merelliseen toimintaan”. Tämän lisäksi huomioitavia tavoitteita käyttötarkoitusta valittaessa ovat olleet:

1. Arkkitehtuuri: tiloihin sopiva käyttötarkoitus, kerroksellisuuden arvostus.
2. Kausivaihteluiden tasaaminen
3. Yhteisön elinvoima: asumisen laatu
4. Kävijähallinta: monumentin arvot ovat tallella ja esillä yleisölle. Palvelut ovat lisääntyneet.
5. Saavutettavuus, esteettömyys

Näiden tavoitteiden mukaisesti olen pisteyttänyt eri käyttötarkoitukset. Kunkin tavoitteen täyttämistä voi saada pisteen, jolloin maksimi pistemäärä on 5.

Vaihtoehto 1. Nykytila korjataan

1,5 pistettä

Asumisen laatu paranee. Saunaa voitaisiin käyttää ympärivuotisesti, mutta asukassaunana sillä ei olisi vaikutusta yleisömäärän kausivaihteluun. Saunan säästämisen myötä 60-luvun kerrosta arvostetaan, mutta toisaalta alkuperäinen tilallisuus jää sille alisteiseksi, katkaisemalla tilasarjan.

Vaihtoehto 2. Muutos näyttelytiloiksi

1,5 pistettä

Tilojen arkkitehtuuri ja monumentti arvot tulevat tässä vaihtoehdossa parhaiten esille.

Tilat ovat yleisölle avoimia, esteellisten tilojen vuoksi avoimuus on kuitenkin suppea käsite.

Vaihtoehto 3. Muutos työtiloiksi

4 pistettä

Tilaraja tulee esille. Tilat ovat ympärivuotisessa käytössä. Yhteisön elinvoima paranee uusien käyttäjien myötä. Vuokralaisista riippuen tilat voivat olla myös avoimia yleisölle ja luoda uusia palveluita.

Vaihtoehto 4. Saunan laajennus

4 pistettä

Tilaraja tulee esille. Ympärivuotisesti käytettynä sauna tasaa kausivaihteluita. Yhteisön elinvoima ja asumisen laatu paranevat. Ulosvuokrattavan saunan myötä palvelut ovat lisääntyneet.

Näiden perusteiden myötä pidän parhaina vaihtoehtoina tilojen muuttamista työtiloiksi ja saunan laajentamista.

Työtilat sijoittuivat luontevasti Kaponieeri Blomcreutzin keskikerrokseen, ja ne täyttävät hyvin nykyaikaisenkin työtilan vaatimukset. Työtilat ovat joustavat, monella tavalla kalustettavat. Tilat toimivat monitilatoimiston periaatteiden mukaan jakautumalla eri tiloiksi ("avokonttori", rentoutuminen ja ruokailu, hiljainen työhuone, portaat puheluiden hoitamiseen).

Valitsin saunan pääsuunnittelukohteeksi, sillä tunnelmaltaan hämärät muurien sisäiset tilat tukevat saunaa käyttötarkoituksena. Sauna hyödyttäisi sekä asukkaita, että yleisöä. Toisin kuin työtilat sauna ei ollut alusta asti luonteva ratkaisu tiloihin, vaan asetti monia ongelmia. Saunan vaatimuksiin tutustumisen ja mitoittamisen myötä saunan suunnitelma tarkentui 1:50 pohjapiirustuksiksi ja leikkauksiksi, ja siten pääsuunnittelukohteeksi.

Lopputuloksen myötä pidän saunaa sopivana käyttötarkoituksena tiloille.

Kaponieeri Blomcreutz

Rakennushistoriallinen selvitys

Tällä haavaa rakennushistoriallisen selvityksen (RHS) tekemistä suositellaan, kun ”kunnostus-, korjaus- tai muutostöitä suunnitellaan rakennussuojelulailla suojeltuihin kohteisiin tai valtion omistamiin asetuksella suojeltuihin rakennuksiin. Myös kirkkolailla suojelluissa kohteissa selvitys on tarpeen olennaisten muutosten yhteydessä.” (Salhberg 2010 s.10)

RHS:n tarkoitus on antaa tietoa kohteen historiasta ja sen nykytilaan johtaneista syistä, jotta korjaustyön suunnittelijat ja tekijät saisivat käsityksen siitä mitä on arvokasta säilyttää. RHS:ään ei kuulu rakenteiden tai materiaalien kunnon tutkiminen.

Tämä teksti toimii RHS:n tavoin. Se esittelee Kaponieeri Blomcreutzin historiaa ja muutoksia, joita siihen on kohdistunut. Koska kaponieeri on osa Palmstiernan bastionia, teksti käsittelee osittain myös sen vaiheita.

RHS:n laatiminen annetaan usein arkkitehdin vastuulle. Tapani Mustonen (korjausrakentamisen. luento 2015) näki tässä hyvät ja huonot puolensa. Kun arkkitehti tekee sekä suunnitelman että RHS:n, hän tutustuu samalla rakennukseen. Toisaalta tässä menettelyssä on uhkana se että, suunnitelma alkaa ohjata RHS:än tekoa, eikä sitä ole siten tehty täysin objektiivisesta näkökulmasta.

Juuri tästä syystä tämä historia osuus toimii ”RHS:n tavoin” eikä puhtaasti RHS:nä. Olen halunnut lisätä historiaosuuteen omat tulkintani, josta ne ovat kuitenkin helposti erotettavissa, jotta lukija voi tehdä omansa.

8.1.2015 Anca Dumitrescun väitöstilaisuudessa, vastaväittelijä professori Jukka Jokilehto toi esille saman objektisuuden tärkeyden merkityksen luonnissa. ”Building up the significance”, eli historiallinen merkitys tulisi ”kasvaa” rakennuksesta, ilman ennakkokäsityksiä ja lähteisiin perustuen.

Suomenlinnan historiasta on kirjoitettu laajasti. Sen edistysellinen asema vaikutti moniin aloihin Suomessa ja on tehnyt siitä mielenkiintoisen ja tärkeän tutkimuskohteen eri aloille. Aineiston edessä on ollut lähinnä hukkumisongelma niiden paljouteen. Kirjallisia lähteitä tutkiessani hakusanaa on ollut mahdotonta rajata pelkästään suunnittelukohteeseen, sillä se on rakennettu osana linnoitusta eikä yksittäisenä kohteena. Monien samasta aiheesta, mutta eri aikoina ja eri kirjoittajien kirjoitettujen lähteiden seuraaminen on avannut Heikki Ylikankaan sanoja historian tutkimuksesta: ”Ei yksinkertaisesti ole monen totuuden historiaa (niin kuin joskus näkee asian ymmärrettävän) on vain monen tulkinnan tutkimusta”. (Ylikangas 2015 s.14)

Tekstin seuraamisen helpottamiseksi on tehty aikajana (liite 1), joka kannattaa ottaa esille lukemisen ajaksi. Yli 250-vuotisen historian käsittäminen ja ennen kaikkea tiivistäminen on vaatinut

karsintaa, joka ei tee oikeutta Suomenlinnan historialle, mutta pyrkii kuitenkin liittämään Kaponieeri Blomcreutzin historian vaiheet laajempaan kontekstiin.

Ruotsalainen kausi

Taustaa: Suomenlinnan, Sveaborgin rakentaminen alkaa

Vuonna 1747 Ruotsin valtiopäivät teki päätöksen rakentaa Place des Armes eli suuren keskuslinnoituksen Helsinkiin ja Loviisaan. Päätökseen johtivat syyt edellisistä sodista; saaristoväylien oli huomattu olevan viholliselle hyviä huoltoreittejä. Helsingin edustalle sijoitettavan linnoituksen tarkoitus oli katkaista tuo huoltoreitti. Linnoituksen päätarkoituksena oli toimia avomerilaivaston tukikohtana. Lisäksi linnoituksesta oli tarkoitus rakentaa niin suuri, että kenttäarmeija voisi vetäytyä sinne.

Rakentamispäätöstä seuraavana vuonna, 1748, rakennustöiden johtajaksi valittu tykistön everstiluutnantti Augustin Ehrensvärd matkusti Suomenlinnaan, silloiseen Sveaborgiin. Suunnitelmana oli rakentaa kaksoislinnake, joka saariston lisäksi sijaitsisi mantereella. Rakennushankkeesta tuli Ruotsin suurin. Rahoitus hankkeeseen tuli kuitenkin suurelta osin Ranskalta.

Ensimmäisessä rakennusvaiheessa työt aloitettiin Susiluodon lisäksi Ullanlinnanvuorella. Kuitenkin jo vuonna 1750 päädyttiin keskeyttämään Ullanlinnanvuoren rakentaminen. Vuosia 1748–1756 syntyivät Ehrensvärdin toimesta suurin osa Suomenlinnan linnoittamis- ja aukiosuunnitelmista. Tämä ensimmäinen rakennusvaihe tunnetaan hyvin, sillä Ehrensvärd lähetti viikoittain kirjeen Ruotsiin, jossa hän selosti suunnitelmiensa etenemistä. Näistä kirjeistä käy esille kuinka vaikeaa oli käynnistää suuret rakennustyöt Suomessa, jonka elinkeinoelämä oli vielä varsin kehittymätöntä. Alussa rakentajat (pääosin ruotusotilaat, käsityöläiset ja työvangit) olivat vastuussa myös rakennusmateriaalien hankinnasta. Pikkuhiljaa tilanne helpottui ja rakennusmateriaalit voitiin hankkia ostamalla. Linnoituksen rakentaminen vaikuttiakin erittäin myönteisesti elinkeinoelämän kasvuun Suomessa. (af Hällström 1986 s.11–12)

Linnoitukset jaettiin Suomenlinnan rakentamisaikaan säännöllisiin ja epäsäännöllisiin. Säännönmukaisuuden puuttuminen havainnollistuu, kun vertaa Suomenlinnaa esim. Haminan säännölliseen linnoitukseen. Suomenlinnasta on löydettävissä vain muutamia täysin symmetrisiä ryhmyksiä, joita mallikirjoissa on runsaasti. Ohjeiden mukaan bastionin kulma ei saanut olla alle 60 astetta, Suomenlinnassa on useita tätä terävämpiä kulmia. (Aaltonen 1948 s.72) Kallioinen saaristo ympäristönä ohjasi osaltaan suunnittelua. Vaikka Ehrensvärd onkin suunnitelmallaan irtautunut perinteisistä kaavoista, Suomenlinnan rakennusten arkkitehtoninen ilme seuraa aikaansa ja niissä on otettu kantaa puhtaasti esteettisiin tekijöihin.

Lars Pettersson kommentoi Suomenlinnan arkkitehtonista merkitystä näin: ”on selvää, etteivät Viaporin linnoituslaitteet ja rakennusryhmät sinänsä kenneet luomaan mitään traditiota Suomen rakennustaiteeseen, vaan tämän tekivät mansardikatot, fasadivärit, muuraus- ja porausmenetelmät sekä ilmeisesti ennen kaikkea kiinteä sisustus ja asutokulttuuri. Myös

valeperspektiivi herätti vastakaikua, tosin vain muutaman herraskartanon pihamaasuunnittelussa.” (Pettersson 1948 s.39)

Suomenlinnan historiasta on kirjoitettu paljon, mutta sen arkkitehtuurista ja etenkin arkkitehtonisesta vaikutuksesta vähemmän. Vasta vuonna 1948, Suomenlinnan 200-vuotis vuonna, Lars Petterssonin kirjoittama teksti ”Suomenlinna arkkitehtuurin muistomerkkinä”, pyrki ”luonnosmaisesti käsittelemään” Suomenlinnan arkkitehtonista merkitystä. Pettersson itse uskoo tämän johtuneen siitä, että Suomenlinna oli pitkään tutkimukselta suojattu sotilastukikohta, lisäksi Ehrenswardin ja linnoitusupseerien suunnittelemana Suomenlinnalla ei nähty olevan ”intiimimpää yhteyttä varsinaisen rakennustaiteen kanssa”. Kolmantena ja suurimpana syynä Pettersson näkee sen, että lähteet sijaitsevat pääosin Ruotsissa, joka hankaloittaa näinkin suuren tutkimuksen tekoa. (Pettersson 1948 s.17–18).

Rakennustyöt Susisaaressa käynnistyvät

Ensimmäisessä rakennusvaiheessa vuosina 1749–1752 Susisaareen perustettiin lounaaseen katsova puolustusrintama, joka muodostui bastioneista: Palmstierna, Seth ja Ekeblad. Yhdessä koillisen rintaman, Wreden ja Höpkenin bastionin kanssa ne muodostivat bastionikehän, Susisaaren keskuslinnoituksen. (ks. liite 2) Varhaisimmassa muodossaan Susisaaren bastioni kehä oli puhtaasti puolustusvarustus ja se oli rakennettu graniitista. Tämä oli lähtökohta, josta tuli muodostua Susisaaren päälinnake. Susisaaren linnakkeen päätehtävänä oli laivaston suojaaminen, se muodostui kahdesta osasta; sisä- ja ulkolinnasta. (af Hällström 1986 s.19)

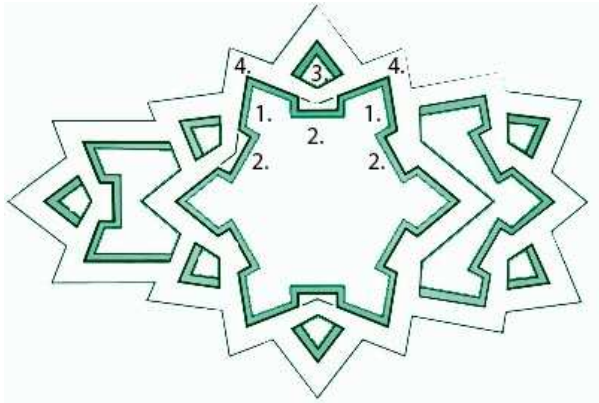
Selityksiä:

Traverssi: muuri tai rakennus, joka jakaa puolustuslinjan kahteen toisistaan riippumattomaan osaan.

Bastioni: Perusyksikkö johon linnoituksen puolustus pohjautuu. Sääntöjen mukaiseen bastioniin kuuluu kaksi pitkää ja kaksi lyhyttä kylkeä, ja se on takaa avoin. Siivet yhtyvät bastionin kärjessä. Tätä pitkin vedetty viiva jakaa bastionin kahteen keskenään symmetriseen puoliskoon.

Kaponieeri: Pieni umpeen rakennettu varustus, joka on tarkoitettu vallihaudan tai muun puolustuslinjan lähipuolustukseen. Kaponieeri on joko erillinen tai suurempaan varustukseen yhdistetty. Se on kasemattoitu, ja siinä voi olla ampumataso.

Kasematti: holvattu ja pomminkestävä bastionin tai kaponieerin tila, joka on tarkoitettu lähipuolustusta palvelevan tykin sijoituspaikaksi. Kasemattia voidaan käyttää myös miehistösuojana tai varastona. (af Hällström 1986 s.198)

Säännönmukaisen linnoituksen pohjapiirustus. Sitä vertaamalla Suomenlinnaan (liite 2. Rakennusvaiheet 1774-1778) havainnollistuu Suomenlinnan säännöttömyys.

1. bastioni 2. kurttiini,
3. ravelliini, 4. vallihauta

Ensimmäinen rakennusvaihe

Kallion päälle rakennettu bastioni Palmstierna on Susisaaren vanhin puolustusrakennus. Rakentaminen aloitettiin juuri Palmstiernasta, jotta sieltä voitiin suojata Susiluodon ja Vallisaaren välistä sisääntuloväylää ja Vallisaarta. (Aaltonen 1948 s.83) Ensimmäisessä vaiheessa se kanto nimeä Palmstiernan traverssi, mataline muureineen ja ilman ampumatasoa, se edusti Suomenlinnan puolustuslaitteiden vanhinta tyyppiä. Ampumatason sijaan siinä oli maavalli.

Kaponieeri Blomcreutzia pidettiin tällöin vielä osana bastioni Wredeä, sen vasempana kylkenä. Bastioni Wrede rakennettiin 1752–1753. Sen portaikon kautta oli pääsy Palmstiernan pihalle. Alkuvaiheessaan Kaponieeri Blomcreutz oli harmaakivinen kasemattoitu ja holvattu varustus, jonka päällä oli avoin ampumataso. (Rosén 1997 s.86).

Pommerin sota 1756–1762 keskeytti rakentamisen Suomenlinnassa. Ehrensvärdirin ja sotilaiden ollessa Pommerissa, työvoiman määrä laski merkittävästi ja työt etenivät verkkaisesti. Sodan aikana linnoitustöihin suunnatut määrärahat pienenevät oleellisesti ja pysyivät pieninä vielä sodan jälkeenkin (af Hällström 1986 s.12)

Ehrensvärd joutui jättämään Suomenlinnan vuonna 1771. Ehrensvärdirin korvasi Suomenlinnan johdossa Jaakko Maunu Sprengtporten. Sprengtportenin Suomenlinnan rakentamissuunnitelmaa noudatettiin Ruotsalaisen ajan loppuun, vuoteen 1809. Sprengtporten erosi virastaan johdettuaan Suomenlinnaa vain kaksi vuotta (1772–1774). Sprengtportenin jälkeen työt jatkuivat eversti Blomcreutzin johdolla. Blomcreutz kuitenkin kuoli jo samana vuonna. (af Hällström 1986 s.13)

Oletettavasti juuri eversti Blomcreutzin mukaan nimettiin Kaponieeri Blomcreutz, jonka rakennustyöt aloitettiin hänen kuolemaansa seuraavana vuonna. Puolustusvarustusten nimeäminen henkilöiden mukaan oli tavallista Suomenlinnassa.

Palmstiernan rakentamista jatkettiin vuonna 1774 Sprengtportenin suunnitelman mukaan. Bastioni sai täysin uuden muodon, kun kaksi kerroksinen tiilikasematti rakennettiin traverssin päälle. Sprengtporten oli tullut siihen tulokseen, että harmaakiviset miehistötuvat olivat asuinkelvottomia. Pomminkestävä tiilikasematti oli uusi tapa ratkaista tavoite, puolustusmuuri, joka toimisi yhtä aikaa myös miehistötupana. Palmstiernassa kaikki rakenteet tehtiin tiilestä

muuraamalla. Kun puolustusmuuri oli rakennettu ampuma-aukkojen alareunaan, rakennussuunnitelma muutettiin niin, että kaksikerroksinen tiilikasematti rakennettiin kolmikerroksisena. (af Hällström 1986 s.21–22)

Pomminkestävyys Suomenlinnan rakentamisen alkuvaiheessa määriteltiin seuraavasti: ”kivestä rakennettu ohuinkin muuri kestää kivääritulen ja 0,9-1,2m vahvuinen muuri tykistötulen. 0,9m vahvuinen holvikatto kestää suuren 45 asteen kulmassa putoavan pommin”. 1800-luvulla paksuusvaatimukset kasvoivat näistä hieman. Suomenlinnassa seinien paksuudet täyttävät myöhemmätkin vaatimukset kaikissa tärkeimmissä varustuksissa, joten Suomenlinnan voitiin sanoa olleen vahva linnoitus. Kasemattien tuli olla korkeita (n.3m), jotta ruudin ja avoliesien savu saatiin niistä tuuletuskanavia pitkin pois. (Aaltonen 1948 s.82–83)

Lars Petterssonin mukaan rappaamaton tiilipinta oli Suomessa keskiajan ja uusgotiikan välisenä aikana perin harvinainen. Hän nostaakin Palmstiernan kasarmit, kruununlinnan ja Carpelanin kasarmien ohella vanhan tiiliarkkitehtuurimme päämuistomerkeiksi Hattulan kirkon ja Turun tuomiokirkon rinnalle. (Pettersson 1948 s.30)

Toinen rakennusvaihe

Vuosina 1775–1778 korotettiin myös Wreden vasen kylki, jolloin se sai nykyisen nimensä; Kaponieeri Blomcreutz. Puolustusjärjestelmänä kaponieeri-järjestelmä oli aikanaan uutuus. Sen mukaisesti bastionin rintama rakennettiin suoraksi, ja lähipuolustus suoritettiin bastionin kylkien sijaan kaponieerista. Kaponieeri ulkonee kohtisuoraan puolustusmuurista, joka mahdollistaa vihollisen ampumisen puolustusmuurin suuntaisesti. Molemmissa Palmstiernasta ulkoneissa kaponieereissa, de Carnalissa ja Blomcreutzissa, tykistöä oli 3 tasolla. (af Hällström 1986 s. 22)

Koska kaponieeri oli tarkoitettu lähipuolustukseen sen ampuma-aukot kapenevat ulospäin. Tavallisesti bastionijärjestelmän ampuma-aukot laajenevat ulospäin, jottei ruudinsavu jäisi kasemattiin ja ampumasektori olisi mahdollisimman laaja. Lähipuolustus ei vaatinut yhtä järeitä aseita tai laajaa ampumasektoria, lisäksi lähipuolustus rakennettiin sisäistä puolusta silmällä pitäen. Kiväärien ampuma-aukot rakennettiin niin pieniksi, että niistä mahtui ulos oikeastaan vain kiväärin piippu (Aaltonen 1948 s.82) Kaponieeri Blomcreutzissa on molempia, sekä tykistölle, että kivääreille tarkoitettuja ampuma-aukkoja.

Lähipuolustustehtävänsä lisäksi Kaponieeri Blomcreutz toimi reittinä ulkolinnasta sisälinnaan ja toisinpäin. Se on harvoja kohtia, jossa Susisaaren ulko- ja sisälinna on kytketty toisiinsa.

Toisin kuin Palmstiernan kasarmit, Kaponieeri Blomcreutz korotettiin kivestä ja tiilestä. Ulkoverhoukseltaan Kaponieeri Blomcreutz on graniittia, mutta sisätilojen kasematit ja käytävät on muurattu tiilestä. Näin korotus jatkaa pohjakerroksen graniittiosuutta, ja koko Palmstiernassa graniitin osuus julkisivuissa päättyy samaan tasoon.

Venäläinen kausi

Napoleonin julistama kauppasaarto Englannille oli lopun alkua Ruotsin ajalle Suomessa. Napoleon oli onnistunut kukistamaan kaikki Euroopan suurvallat Englantia lukuun ottamatta. Venäjän keisari Aleksanteri I suostui kauppasaartoon 1807 ja lupasi Napoleonille painostaa siihen myös Tanskan ja Ruotsin. Vastapalvelukseksi Napoleon lupasi auttaa Venäjää Balkanin valloituksessa. Tanska suostui vapaaehtoisesti Ranskan puolelle, mutta Ruotsin kuningas Kustaa IV Aadolf ei halunnut tukea Napoleonista, joten Venäjä käynnisti sodan Ruotsia vastaan 1808. (Rosendahl, Saija 2003 s.10)

Suomenlinnan piti toimia Ruotsista tulevien apujoukkojen majoituspaikkana, mutta sodan käynnistyttyä talvella, apujoukkojen saapuminen mereltä ei ollutkaan mahdollista. Viapori antautui taisteluita vuonna 1808. Antautumisen syitä on spekuloitu useissa kirjallisissa lähteissä. Suomensota päättyi Haminan rauhaan vuonna 1809 ja 110 vuotinen Suomen aika Venäjän hallinnossa alkoi. (Rosendahl, Saija 2003 s.10)

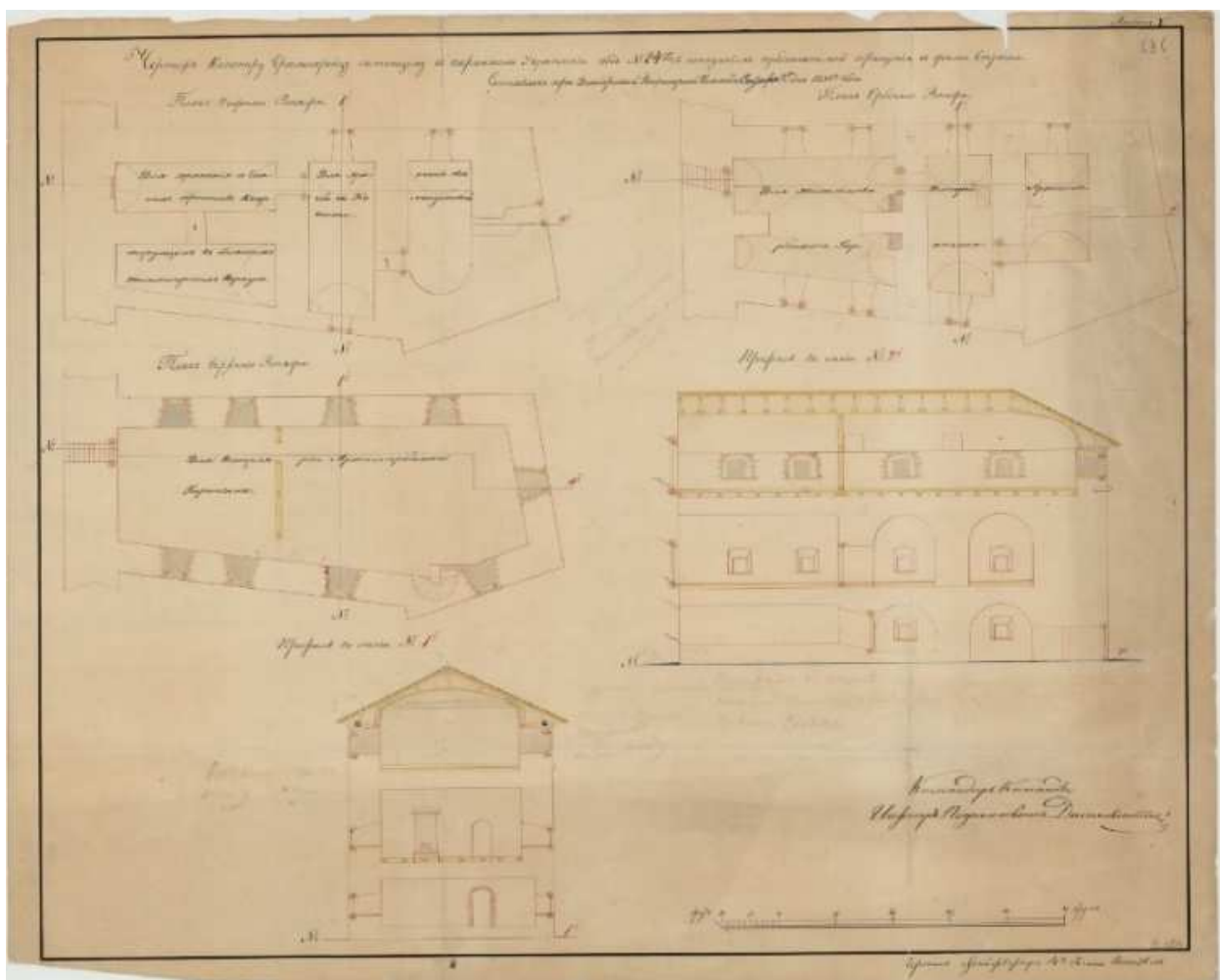
Venäläisellä kaudella Suomenlinnan vaikutus koko maahan vähentyi siitä mitä se oli ollut Ruotsalaisella kaudella. Suomenlinnan merkitys painottui meripuolustusjärjestelmän rooliin. Pääkaupungin siirtyminen Helsinkiin vuonna 1812 vain vahvisti linnoitusroolin merkitystä (Sairio 1948 s.14).

Sodan jälkeen Suomenlinnaan tehtiin paljon rakennussuunnitelmia, mutta suurin osa niistä jäi paperille. Muun muassa vuonna 1820 tehdystä suuresta rakennussuunnitelmasta, johon myös C. L. Engel osallistui, toteutettiin vain yksi rakennus. Vasta vuosina 1838–1852 rakentaminen elpyi Suomenlinnassa. (af Hällström 1986 s. 18)

Ensimmäisessä rakennusvaiheessaan kaponieeri Blomcreutz oli osa bastioni Wredeä (ruohopeitteinen muuri Tykistölähden suuntaisena). Ruotsalaisella ajalla se korotettiin graniittitasoonsa, kaksikerroksiseksi. Tiilikorotus ja peltikatto lisättiin Venäläisellä ajalla.

Vuonna 1844 Blomcreutzin muutettiin asuinkäyttöön. Muutos tehtiin poistamalla maakerros ampumatasanteelta ja korvaamalla se laulalattialla. Tässä yhteydessä Blomcreutz sai nykymuotoisensa peltikaton. Rintavarustukseen avattiin yhdeksän ikkuna-aukkoa, lisäksi yläkerrokseen rakennettiin uunit ja väliseiniä. (Rosén 1997 s.86)

15

Krimin sota

Vuonna 1853 Krimin sota syttyi, kun Venäjä hyökkäsi Turkkiin. Kesällä 1855 Turkin puolelle liittoutuneiden Ranskan ja Englannin laivastot hyökkäsivät Suomeen pommittaen Suomenlahden rannikkoa aina Ouluun asti.

Syksyllä 1855 Suomenlinna joutui Englannin ja Ranskan sotalaivaston kohteeksi. Ironista tilanteesta oli, että Ranska, joka oli merkittävässä määrin osallistunut Suomenlinnan rahoittamiseen, oli nyt tuhomassa sitä. Vastus oli ylivoimainen, sillä Suomenlinnan tykkien kantama ei yltänyt laivoille asti, mutta laivojen tykit kantoivat linnakkeelle. (<http://www.suomenlinna.fi/linnoitus/venalainenkausi/krimin-sota-ja-viaporin-pommitus/> 7.12.2015)

Tykkien pommejakin enemmän Suomenlinnaa kuitenkin vaurioittivat palorakettien sytyttämät tulipalot. Susisaaren sisälinnoitus, johon bastioni Palmstierna ja kaponieeri Blomcreutz kuuluvat, kärsi pommituksissa eniten: kenraalintalo, päävartio ja varuskuntatalot jouduttiin purkamaan täysin, komendantintalo puoliksi, Palmstiernan, Fersenin ja kruununlinnan ylimmät kerrokset tuhoutuivat niin, että ne purettiin. Ylimmän kerroksen purkamisen yhteydessä Palmstiernan satulakatto muutettiin pulpettikatoksi. (Rosén 1997 s.85) Maanalainen yhteys Palmstiernasta Ekebladin paviljonkiin (nykyinen Ehrensvärd museo) kuitenkin säilyi.

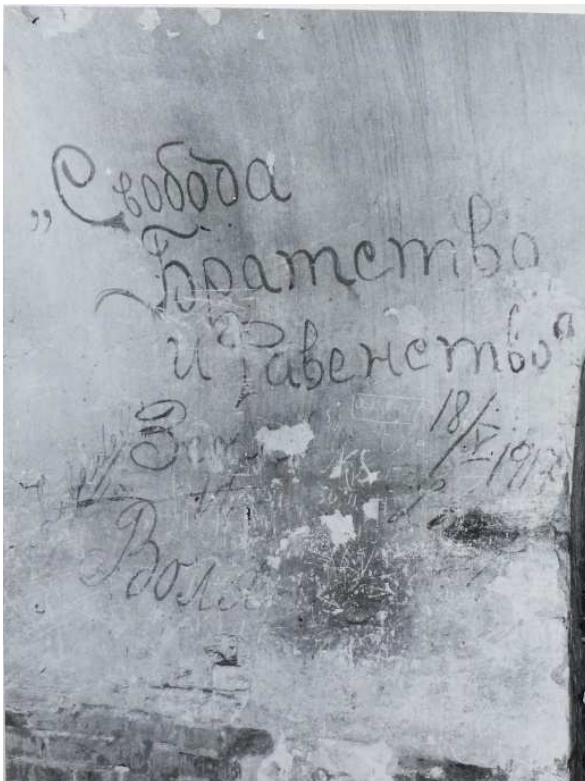
Krimin sota vaikutti Suomenlinnan rakentamiseen; kenttävarustuksia alettiin kiireellisesti rakentamaan ja niiden alta purettiin mm. Susisaaren Kultarannan puutaloja. Sota todisti, että Suomenlinna oli menettänyt merkityksensä puolustuslinnakkeena. Tykkien pidemmät kantomatkat ja ammusten suurempi räjähdysteho suosivat puolustuskeinona erillisiä, toistaan etäällä sijaitsevia linnakkeita, ei niinkään yhtä keskuslinnaketta. 1800-luvun lopulla päälinnoitus siirrettiinkin lähisaarille.

Jälleenrakentamiskaudella (1856–66) vaurioituneita rakennuksia korjattiin; rakennukset saivat uudet katteet ja välipohjat. Korjaustapoja oli monenlaisia, osaa rakennuksista madallettiin, osaa purettiin ja osaa purettiin sekä korjattiin. Selkeää johdonmukaisuutta toimenpiteillä ei ollut. 1880-luvulta eteenpäin jälleenrakentamiskausi jatkoi linjallaan. Puumakasiineja sijoiteltiin ”mielivaltaisesti” ympäri linnoitusta. (af Hällström 1986 s. 48)

Venäläisen ajan lopun suunnittelemattomuutta ja asemakaavasta poikkeamista on kritisoitu. Tämä suunnittelemattomuus on osaltaan ollut syy siihen, että venäläistä aikaa ei ole arvostettu Suomenlinnaa restauroitaessa 1900-luvulla. Suurempana syynä korjaustöiden arvottamisessa arvellaan kuitenkin olleen se, että koko Venäläistä aikaa pidettiin Suomenlinnassa häpeällisenä. Kielteisestä asenteesta venäläisyyteen pidetään erityisesti esimerkkinä sipulikattoisen ortodoksikirkon muuttamista luterilaiseksi. (Linnanmäki 1994 s.150) Ruotsin aika oli Suomenlinnan kulta-aikaa; Suomenlinna oli Suomen kehityksen kärjessä ja monet uutuudet rantautuivat Suomeen sen kautta. Venäjän vallan aikana alkoi Suomenlinnan kehitys kulttuurillisesti kääntyä hiljalleen laskuun. Suomalaisen kauden alussa vuonna 1918 kutsuttiin Suomenlinnan kuntoa jo ”kauhistuttavaksi” (Härö 1997 s.9).

Kaponieeri Blomcreutzin seinässä on muovilla suojattu teksti, joka on päivätty 1917. Suomenlinnan hoitokunnan restaurointijohtajan Heikki Lahdenmäen mukaan kirjoitus on venäläisen sotavangin, ja se on kirjoitettu verellä. Museoviraston kuvakokoelmassa tekstistä on kuva, joka on otsikoitu: ”vapaus, veljeys ja tasa-arvo”. Venäjä-suomi -sanakirjan kanssa pystyy varmistamaan tämän olevan kolmen suurimman seinään kirjoitetun sanan sisältö.

Suomenlinnan rakennuksista on löydetävissä useita Ehrensvärdin teettämiä piirtokirjoituksia, joista kuuluisimpina Kuninkaanportin kivilaatat. Virallisten laattojen lisäksi Kustaanmiekan etelärannan kiviin on aikanaan kirjoitettu useita kaiverruksia ja vuosilukuja. Kaponieeri Blomcreutzin teksti on yksi epävirallisten tekstien joukossa. Venäläisen vangin teksti on päivätty vuodelle 1917, vuotta myöhemmin tiloissa olivat suomalaiset sisällissodan vangit, sodan vankeina, jota on nimitetty suomessa mm. nimillä vapaussota, veljessota ja luokkasota. Nuo kolme sanaa ovat ajankohtaiset erityisesti tänä päivänä, kun pyrimme määrittelemään eurooppalaisia perusarvoja. Turvapaikkahakijoiden aalto on pistänyt ne uudelleen arvioitaviksi koko Euroopan alueella. Joudummeko luopumaan turvallisuudesta vapauden vuoksi? Erityisesti teksti nostaa toiveen siitä, ettei noita sanoja tarvitsisi enää kirjoittaa verellä.

Vapaus, veljeys ja tasa-arvo.
Teksti kaponieeri Blomcreutzin seinässä. (Kuva
museoviraston arkisto)

Suomalainen aika

Sisällissodan jälkeen (1918–1919) Suomenlinna toimi yhtenä suurista punaisten vankileireistä. Punavankeja oli Suomenlinnassa enimmillään yli kahdeksantuhatta, joista suurin osa sai kuritushuonerangaistuksen. Palmstiernan pieni ja suuri kasarmi sekä kaponieeri Blomcreutz toimivat vankikasarmeina vuonna 1918 (Rosén 1997 s.85–86).

Sodan jälkeen, 1919, Susisaari, Kustaanmiekka ja Särkkä nimettiin muinaismuistoalueeksi. (Härö 1999 s.48) Näin ne ”olivat toistaiseksi, sitä myöten, kun ne vapautuvat sotalaitoksen käytöstä, säilytettävä historiallisina muistoina ja on niiden käyttö järjestettävä sopusointuun tämän tarkoituksen kanssa”. Alkuvuosina korjaustöitä leimasivat kiistat puolustusvoimien kanssa, sekä voimavarojen puute suuren kohteen hoidossa. Linnoituksen korjaustöitä tehtiin kuitenkin 1920-luvulta lähtien. Tänä aikana purettiin kymmeniä venäläisaikaisia puurakennuksia (Härö 1997 s.8).

Vuonna 1918 Suomessa alkoi valtakunnallinen poliisikoulutus, jonka myötä Palmstiernan linnanpihaa ympäröivät tilat tulivat Poliisikoulun käyttöön aina vuoteen 1961 asti. Olot ilman viemäröintiä ja keskuslämmitystä olivat karut. Hervannan poliisimuseossa olevassa Suomen valtion poliisikoulun pienoismallista käy ilmi, että Suuri Palmstierna toimi Poliisikoulun aikaan pääosin majoitustiloina. Pienoismallissa on tosin nimetty bastionit ”Kunnia” ja ”Maine”, vaikka kyseessä ovat ”Hyve” ja ”Kunnia”. Kaponieeri Blomcreutzin päätyyn on merkitty kyltti ”umpisuoli”.

”Suoritin 4.4. - 29.6.1960 vanhassa Suomenlinnan poliisikoulussa miehistöluokan... Minulla oli asunto kaupungilla, joten en ollut montakaan yötä Suomenlinnassa. Poliisikoulun majoitustilat olivat tuolloin todella alkeelliset ja huonot. En käynyt muissa majoitustiloissa, kuin meille Helsingin miehille osoitetussa majoitustilassa. Rakennus oli punatiilinen kasarmi, jonka seinät olivat yli metrin vahvuiset ja huone ainakin viisi metriä korkea. Ikkunat olivat vain huoneen sisäpihan puoleisella seinällä. Ikkunaseinän puolelta oli noin kahden metrin korkuisella kovalevyseinämällä erotettu käytävä pesu- ja sosiaalityloiksi. Varsinainen majoitustila oli siis päiväsaikaankin lähes täysin pimeä. Ainoa valaistus oli muutama katosta riippuva hehkulamppu. Tässä tilassa oli vanhat armeijan käytöstä poistetut kerrossängyt n. 20 miehelle. Patjat olivat mitä olivat, mutta puhtaat lakanat kuitenkin vaihdettiin. Huoneessa oli neliöitä mielestäni n. 100 m². Lämmönlähteenä oli hirveän suuri peltimuuri, jota sai itse lämmittää, jos huone jäähdyi.

Veden Mikko toi Jeepillään peräkärrytynnyrissä pihamaalle, mistä sen sai itse noutaa ämpärillä majoitustilasta eristettyyn käytävään, missä oli toinen ämpäri, mihin voi heittää likavedet. Jos halusi lämmintä vettä, niin se piti taas noutaa pihan toiselta puolelta saunan pesuhuoneen muuripadasta. Raanavesi kaikissa tiloissa oli tuntematon.

Majoitustilan keskilattialla oli n. 5 m pituinen raakalaudasta tehdyt pöytä ja penkit opiskelua varten. Nämä kuvailemani tilat olivat tarkoitettu Helsingin miehille, joista valtaosa asui kaupungilla, mutta kyllä näissä tiloissa oli tuolloin ainakin 2-3 miestä Tampereelta ja ainakin yksi Kiimingin mies. Muut majoitustilat olivat jonkin verran paremmat, mutta kyllä kaikki pitivät silloisia armeijan kasarmimajoituksia paljon parempina.

Elettiin kuitenkin vuotta 1960, joten ihmetellä täytyy asennetta, millä valtiovalta vielä tuolloin suhtautui poliisikoulutukseen”

Sotilastukikohdasta kaupunginosaksi

Vuonna 1961 koko Suomenlinnan omistus päätettiin kuuluvan valtiolle (Härö 1999 s.9) Suomalainen varuskunta siirtyi pois saarilta 1973, lukuun ottamatta Pikku-Mustasaarta, jossa vielä tänä päivänäkin toimii Merisotakoulu.

Susisaaren ja Kustaanmiekan hallinnon saanut Muinaistieteellinen toimikunta hahmotteli Suomenlinnan käyttösuunnitelmaa, joka lopulta valmistui arkkitehtikilpailun tuloksena vuonna 1974. Samana vuonna perustettiin Suomenlinnan hoitokunta, jonka tilat tulivat Kaponieeri Blomcreutzin ylämpään kerrokseen. Suomenlinnan hoitokunnan toimisto toimi Blomcreutzissa aina vuoteen 1985 asti. Hoitokunnan poistuttua tiloista Kaponieeri Blomcreutzin ylinkerros on toiminut asuntona (Rosén 1997 s.86)

Vuonna 1975 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Suomenlinnan kunnostamisesta ja kehittämisestä. Samalla valtio ja Helsingin kaupunki tekivät sopimukset kunnostamisen ja hoidon vastuusta sekä kustannusten jaosta.

Osmo Mikkonen ja Suomenlinna

Vuonna 1965 kaponieeri Blomcreutzin keskikerrokseen tehtiin sauna arkkitehti Osmo Mikkosen suunnitelmien mukaan. 1970-luvun alussa myös Suuri Palmstierna kunnostettiin museoviraston johdolla. Museoviraston arkistoista löytyy Osmo Mikkosen piirtämät suunnitelmat saunan lisäksi myös Palmstiernan itä- ja länsisiivelle vuodelta 1963. Piirustuksissa molemmat siivet on nimetty taiteilija-asunnoiksi.

Osmo Mikkonen kirjoitti Suomenlinnan nykytilasta ja tulevaisuudesta vuoden 1967 Helsinki-Seuran vuosikirjaan. Mikkolan lainaukset ”Suomenlinnan nykytilanne ei juuri optimismiin innosta” ja ”Suomenlinna, molempien ulkopuolisten kulttuuritraditioittemme suuri fossiili, meidän ehkä arvokkain historiallinen miljöömuistomerkkimme on hitaasti muuttumassa raunioidylliksi.” (Mikkonen 1967 s.30) kertovat Suomenlinnan tilasta ennen Suomenlinnan Hoitokunnan aloittamaa työtä. Mikkonen näki valtion omistajuuden yhtenä Suomenlinnan ongelmista. ”Probleema näyttää tällä hetkellä olevan ensi sijassa taloudellisteknillinen, osittain myös juridinen. Helsingin kaupunki, jolla olisi ehkä edellytyksiä, ja jonka nautinta ja käyttöalueesta oikeastaan on kysymys, ei ymmärrettävästi tunnu haluavan uhrata varoja valtion omistamaan maahan, valtiolla taas ei tunnu tällä hetkellä olevan edellytyksiä.” (kuten em. vuonna 1975 tilanne muuttui)

Silloisen nykytilan aiheuttamasta pessimismistä huolimatta Mikkonen esittelee vuosikirjassa ehdotuksia kuinka eri Suomenlinnan kohteita voitaisiin kehittää. Yksittäisten kohteiden käyttöehdotusten lisäksi hän näki lisärakentamisen mahdollisena Iso- ja Länsi-Mustamustasaarilla. Mikkosen vuoden 1967 parannusehdotuksista valtaosa on tänä päivänä toteutunut. Se kertoo

osaltaan Mikkosen perehtyneisyydestä Suomenlinnan tilaan. Suomenlinnan käyttösuunnitelma valmistui kuitenkin vasta 7 vuotta myöhemmin, vuonna 1974.

Saunan suunnittelun lisäksi Osmo Mikkonen toimi myös vuosina 1990–1993 toteutetun raveliini Hyvä omatunnon peruskorjauksen suunnittelijana. Peruskorjauksessa raveliini palautettiin alkuperäiseen 1700-luvun asuun, ja sen sisään rakennettiin kesäteatteri. Kesäteatterin pienoismallista löytyy kuva Helsinki Seuran vuosikirjassa vuodelta 1967. Jo vuodesta 1968 lähtien raveliini Hyvä Omatunto onkin toiminut kesäteatterina (Rosén 1997 s.92).

Tämän lisäksi Mikkonen on suunnitellut vuosina 1968–70 toteutetun peruskorjauksen Pikku-Mustasaaressa sijaitsevaan asuinrakennukseen.

Oman toimistonsa lisäksi Osmo Mikkonen toimi Oulun yliopiston arkkitehtuurin professorina vuodesta 1979. (Mikkonen 1990 takakansi) Mikkonen (*1934) kuoli keväällä 2015.

Peruskorjaus ja palauttavia suunnitelmia

Palmstierna ja Blomcreutz liitettiin vesijohto-, viemäri- ja kaukolämpöverkkoon 1988–1989. Palmstiernan peruskorjauksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Käpy ja Simo Paavilainen. (Suomenlinnan hoitokunta 1994 s.39)

Peruskorjausta suunniteltaessa pohdittiin Palmstiernan kaponieerien Blomcreutzin ja de Carnalin palauttamista ampumataso-malliin eli ruotsalaisen kauden asuun.

”Museoviraston Suomenlinna-työryhmä on käsitellyt hankkeen antivaarisia periaatteita kokouksessaan 5.4.1984. Kaponnieeri Blomcreutzin ullakkokerros ja peltikatto voidaan säilyttää, vaikka linnoitusarkkitehtuurin kannalta purkaminen olisi perusteltua. Kaponieeri de Carnal liittyy läheisesti entistettyihin bastioneihin Hyve ja Kunnia ja on näin ollen entistettävä. Peltikatto korvataan turvepeitteisellä ampumatasolla.” (Museoviraston arkisto)

10.11.1984 Suomenlinnan hoitokunta kuitenkin totesi suunnittelukokouksen pöytäkirjassa, että ”De Carnalin ampumataso rekonstruointiin ei löytyne riittävästi arkistotietoja” Tästä syystä Suomenlinna hoitokunta piti peltikaton säilyttämistä parempana vaihtoehtona. Tässä kohtaa hoitokunta seuraa Venetsian julistusta vuodelta 1964, jossa todetaan, että rekonstruktio on mahdollinen, jos se on tieteellisesti perusteltavissa.

Pohjaratkaisuun peruskorjaus ei tehnyt suuria muutoksia. (Hoitokunta 1994 s.39) Paavilaisten suunnitelmien mukaan Blomcreutzin sauna olisi purettu ja toinen kerros olisi muutettu kokonaan työtiloiksi. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan koko keskikerros jäi korjaamatta (Museoviraston arkisto). Vesijohdot ja lämmitys saunaan kuitenkin asennettiin. Ennen vesijohtoja vesi kannettiin saunaan. Veden kantamisesta muistoina ovat saunan johtavan portaikon seinään raaputtamalla kirjoitetut nimet ja päivämäärät yhdistettynä tekstiin ”vesussa”. Vesussa olemisella viitataan vedenkantovuoroon. Tästä ajasta ulko-oven vieressä on myös muistona vesiputken pää.

Puiden kantamista saunaan helpotettiin kaukalolla, johon puut laitettiin. Puilla täytetty kaukalo lähetettiin portaita pitkin alas. Puinen kaukalo on edelleen tallella nykyään puuvarastona toimivassa suurimmassa kasematissa. (Lahdenmäki 2015)

Saunan nykytila

Kaponieeri Blomcreutzin keski- ja kellarikerros ovat edelleen kunnostamattomia. Kellarikerros toimi yleisölle avoimena tilana, kunnes se jouduttiin sulkemaan siellä tehdyn nuotion vuoksi. Nykyään kellarikerros on osana koululaisille tarkoitettua opastettua reittiä. Turvallisuussyistä kellarikerrokseen asennettiin pinta-asennuksena valaistus ja poistumistiekyltit vuonna 2014. (Lahdenmäki 2015)

Sauna sijaitsee kaponieerin keskikerroksessa, ja siellä sen keskimmaisessa tilassa jakaen keskikerroksen kahteen osaan. Sauna on ratkaistu jakamalla keskimäinen kasematti kolmeen osaan: puku-, pesu- ja löylyhuoneeseen. Holvin kaareva muoto tulee esille väliseinien jatkuessa lasisina kohdassa, jossa holvi alkaa. Tätä tapaa ratkaista uusi seinä on käytetty useassa kohteessa jälkeenpäinkin Suomenlinnassa. Ratkaisun etuina ovat holvin muodon esille tuleminen, valon pääseminen tilasta toiseen sekä se, että seinä on helposti tunnistettavana uutena lisänä, kun sen yläosa on lasia.

Mikkosen suunnitelma oli kokonaisvaltainen, sisältäen kalusteiden ja valaisimien suunnittelun. Osaa puisista kalusteista on jo kunnostettu sitten 1960-luvun.

Saunan käytön ongelmaksi on koitunut kertalämmitteisen Aitokiukaan käyttö. Saunojat eivät ole osanneet käyttää oikein kertalämmitteistä saunaa, vaan ovat lisänneet kesken saunomisen puita, joka on tuonut savut sisään. Savu on mustannut tilat sekä haitannut ylimmän kerroksen asunnon asukkaita. (Lahdenmäki 2015)

Saunan puku- ja löylyhuoneen väliseinät ovat puupaneelia. Pukuhuoneen puolella paneeli on kellastunut, samaa puulle tyyppillistä kellastumista on puuovissa. Saunan pesuhuoneen seinät ovat laatoitetut kiiltävällä valkoisella laattalla, lattian laatta on punaruskeaa. Seinien laatoituksessa on pieniä vaurioita.

Mikkosen suunnitteleminen valaisimien mustat pinnat ovat kuluneet, jonka vuoksi ne eivät valaise, kuten niiden olisi tarkoitus.

Alkusanat

Tunsin olevani pelkkä kysymysmerkki, kun seisoin ensimmäistä kertaa Kaponieeri Blomcreutzissa. Ajattelin, että varma oppimiskokemus on edessä. Tila tietämättömyydessä oli innon ja pelon välissä. Halu ottaa selvää ja epäily siitä, tuleeko tästä yhtään mitään, taistelivat tilasta korvien välissä.

Suojelukysymykset ja niiden ympärillä käytävä keskustelu on pitkään mietityttänyt minua. Uutisia lukiessani ne usein näyttäytyvät kahden ääripään taistelukenttänä; alueen tiivistämiseen ja taloudelliseen näkökantaan tukeutuvat, vastaan alueen suojelua kannattavat.

Arkkitehtuurin opintojeni aikana omassa kotikaupungissani, Hämeenlinnassa, on lehtien palstoilla käyty keskustelua Ahveniston maauimalan ja Viljo Revellin suunnitteleman Kaurialan koulun säilyttämisestä. Keskustelun argumentit eivät ole vakuuttaneet minua, vaan ne ovat jääneet vaivaamaan. Eniten minua on kuitenkin häirinnyt oma kyvyttömyyteni argumentoihin.

Työskennellessäni arkkitehtitoimistossa olen osallistunut kahden eri suojellun kohteen korjauksen ja lisärakentamisen suunnitteluun. Eri osallisten; kaavoittajan, rakennuttajan, museoviraston ja suunnittelijoiden yhteistyön seuraaminen on vahvistanut tarvettani ymmärtää suojelua, säilyttämistä paremmin.

Tämän diplomityön päätarkoitus onkin ollut kehittää omaa näkemystäni korjausrakentamisesta.

Tässä työssä käytän sanaa korjausrakentaminen laajana määritelmänä, lasken siihen kuuluvaksi kaiken; tiukasti suojeltujen rakennusten hienovaraisesta restauroinnista, rakennuksen purkamiseen. Tämä siksi, että omalla kohdallani olen huomannut itse määritelmän helposti ohjaavan suhtautumistani suunnitteluun.

Pohdintaosion tarkoitus oli sallia itselleni rönsyily, ja rönsyily kuvaa mielestäni hyvin koko diplomityö prosessiani. Työn syntymiseen on vaikuttanut lukemani aineisto, luennot, workshopit, ekskursion, näyttelyt ja keskustelut eri ihmisten kanssa. Olen tarttunut lähes kaikkeen, jonka olen kokenut vähäänkään kiinnostavaksi työni kannalta.

Tämän kaiken rönsyilyn sitominen kokonaisuudeksi on ollut haaste. Olen pyrkinyt pitämään suunnittelutehtävän punaisena lankana, jonka sitoo tekstit yhteen. Siitäkin huolimatta jokainen teksti on itsenäinen eikä vaadi muiden tekstien lukemista, ennemminkin tauon tekstien välillä.

Nykyisen saunan ikkuna

1. Autenttisuus ja eheys

Suomenlinnan hoitosuunnitelmassa vuodelta 2014 Suomenlinnan arvoiksi nimetään autenttisuus ja eheys. (Suomenlinnan hoitokunta 2014 s.12). Tässä luvussa käsittelen autenttisuutta Tuija Lindin lisensoitua työn ”Rauniot ja restaurointi” kautta sekä eheyttä toisen Unescon maailmanperintökohteen, Vanhan Rauman, esimerkkien myötä. Autenttisuuden ja eheyden käsitteiden avaaminen muokkasi omaa käsitystäni korjausrakentamisesta. Näiden kahden sanan rinnastaminen muistuttaa siitä kuinka olennainen osa arkkitehtuuria on kokonaisuuden hallitseminen ja se tasapainoon saattaminen. Arkkitehdin on usein pyrittävä yhdistämään monien tahojen, täysin päinvastaisiakin näkemyksiä niin, ettei kokonaisuus kärsi.

Restauroiminen vaatii konkreettisia tekoja. Se, että päädytään tulkintaan, joka päättää, että Suomenlinnassa korjaukset suoritetaan autenttisuuden ja eheyden arvoja noudattaen, on yksi tulkinta restaurointifilosofioista. Mitä nämä arvot tarkoittavat käytännön tekoina, on vielä oma tulkintansa. Arvojen monien tulkintamahdollisuuksien vuoksi, niiden seuraamisen vaikutuksien ymmärtäminen on oleellista. Tuija Lind kiteyttää tämän tekstissään: ”Restaurointiprosessin aikana filosofian ja käytännön pitää lopulta voida muuttua yhdeksi ja samaksi asiaksi.” (s.15 Lind 2008). Tämä pitää paikkansa yleisimminkin arkkitehtuurissa, jossa konsepteilla perustellaan ratkaisuja. Konsepti menettää merkityksensä, jos sen tavoitteet eivät konkretisoidu.

Tekstissään Tuija Lind määrittelee autenttisuuden seuraavasti. ”Autenttisuudella tarkoitetaan nk. alkuperäisen arkkitehtuurin säilymisastetta. Tämä voi ilmentyä joko rakennuksen alkuperäisen asun muuttumattomana olemuksena tai sitä kohdanneiden muutosten luettavuutena.” (s.55 Lind 2008) Tämän määritelmän mukaan autenttisuus on helppo ymmärtää erittäin tärkeänä osana restaurointia. Jokainen kerta, kun rakennuksen alkuperäistä rakennetta muokataan, on mahdollista, että rakennuksen autenttisuus vähenee.

Autenttisuuden määrittelemiseksi Lind lainaa David Lowethalia:

”Autenttisuus on moderni, laajalle levinnyt kultti. Se edellyttää, että totuus on valheen vastakohta, aito on parempi kuin väärennös, alkuperäinen kopiota parempi, rehellinen toimii vastakohtana turmeltuneelle ja pyhä kuuluu maallisen tilalle. Nämä hyveet ovat kuitenkin ongelmallisia: ne pakottavat meitä pitämään autenttisuutta – ainaisten ehdottomien periaatteiden sarjaa – absoluuttisena arvona.” (Lowethal 1995 s.123)

Autenttisuus ja rehellisyys asettavat minusta samanlaisen ongelmapohjan rakennuksen korjaamiselle. Kuten Lowethal kirjoittaa arvoina ne jyräävät alleen muut arvot ja tekevät niiden tuottamista ratkaisuista ”väärennöksiä, kopioita tai turmeltuneita”. Esimerkiksi autenttisuuden arvon edessä tyylikorjausten tekemistä ei voitane pitää perusteluna millään muotoa, sillä ”Vaikka uudet pinnat tehtäisiin kuinka pedantisti perinteisiä tekotapoja ja materiaaleja noudattaen,

uudet pinnat kertovat meidän ajastamme ja ovat tulkinta meidän käsityksistämme” (Asiasta2 2011 s.182)

Autenttisuus arvona antaa ainoastaan modernin mahdollisuuden tuottaa omaa aikaamme kuvaava korjaus. Vaikka Tuija Lind käsitteleeekin lisensiaatin työssään raunioita, koen hänen ajatustensa soveltavuuden myös historiallisiin monumentteihin yleisimmin. Tuija Lind esittelee ongelman raunioille tehtävien suojakatosten kautta. Itse vertaan suojakatoksia monumentteihin tehtäviin uudisosiin, jollaisena pidän esimerkiksi Poliisikoulun sauna. Uudisosat ovat usein välttämättömiä rakennuksen käytössä säilymisen kannalta.

Tuija Lindin kanssa jaan saman pohdinnan aiheen, ovatko oman aikamme hengen mukaiset lisäykset rehellisyyden nimissä perusteltuja?

”Doktriini, jonka mukaan restauroinnin on erotuttava alkuperäisestä ja sillä on oltava nykyajan leima, on tavallaan lyhytnäköinen. Siinä keskitytään yhden sukupolven tekemään restaurointiin, eikä niinkään ajatella niitä ongelmia, joita liiallisen rehellisyyden nimissä tehty interventio saattaa seuraavalle sukupolvelle tuottaa.” (s.109 Lind 2008). Toisin sanoen, jos jokainen sukupolvi tekee korjauksensa tai lisäyksensä huomiota herättäen, lopputulos on tilkkutäkki erilaisia korjauksia ja lisäyksiä. Kokonaisuuden harmonia katoaa. Jos lisäykset eivät muodosta kokonaisuutta niiden korjaaminen tulevaisuudessa on vielä monimutkaisempaa.

”Asiantuntijoiden näkökulmasta on toki tärkeää, että tieto restauroinneissa käytetyistä materiaaleista ja ajankohdista on olemassa. Sen sijaan tavalliselle kulkijalle kaikki mitä rikkoo autenttisuuden illuusion, on pidemminkin negatiivista.” (s.111 Lind 2008)

Lind ole autenttisuuden arvoa vastaan vaan pikemminkin pyrkii tuomaan esille ne ongelmat, joita tulee vastaan pelkästään autenttisuuden arvon ohjaamissa korjauksissa ja sitä korostettaessa.

”Vaikka kysymyksessä olisi voimakkaankin karaktäärin omaava raunio, paikan henki häiriintyy helposti sille vieraista elementeistä.” (s.88 Lind 2008). Tässä mielessä on minusta tärkeää restauroinnin yhteydessä pohtia, toimivatko uudet lisäykset niin, että ne vahvistavat paikkaa ja lisäävät sen arvoa?

Lind pohtii myös syitä miksi olemme päätyneet kerroksellisuutta alleviivaavaan korjausrakentamiseen.

”On mahdollista, että Venetsian julistuksen 9. artiklan kohta ”Lisäksi kaiken välttämättömän lisärakentamisen on erotuttava arkkitehtonisesta kompositiosta ja siinä on oltava nykyajan leima” on johtanut siihen, että tapa rakentaa suojakatoksia raunioiden päälle on 1900-luvun jälkipuoliskolla radikaalisti muuttunut ja että tänä päivänä lähes kaikki raunioiden suojakatokset tehdään systemaattisesti muusta kuin nk. perinteisestä rakennusmateriaalista” (s.83 Lind 2008).

”Oletan, että käsitystä hyvän suojakatoksen luonteesta on muuttanut niin ikään 1900-luvun loppupuolella syntynyt doktriini, joka edellyttää interventioilta reversibiliteettiä. Doktriinin mukaan välttämätön, nykypäivän leiman omaava huomattavakin lisärakentaminen on mahdollista, jos rakenteet on myöhemmin mahdollista poistaa ilman, että se aiheuttaa muutoksia suojeltavaan kohteeseen” (s.84 Lind 2008)

Uusien lisäyksien tekeminen on tarpeellista useissa restaurointikohteista. On kuitenkin pohdittava, onko vastaus joka tilanteessa automaattisesti se, että uudisosa tehdään omaa aikaamme korostaen?

Itse näen reversibiliteetissä, jota voisi kutsua myös ”palautettavuudeksi”, edussa myös sen ongelman. Harvoin lisäosat, joita perustellaan sillä, että ne voidaan poistaa rakennuksesta, todella poistetaan. Käytännössä lisäosa on usein pitkäaikainen ja ulkonäöltään lisäosamainen.

Modernissa arkkitehtuurissa lisäosa-arkkitehtuuria voi kutsua yhdeksi sen suunnittelutavaksi. Parasiitti on yleinen termi rakennukseen lisäystä huomiota herättävästä lisäyksestä. Parasiittiarkkitehtuurin voima on sen vastakkaisuuden aiheuttamassa jännitteessä. Kuten aina arkkitehtuurissa saman idean voi toteuttaa monella tavalla. Parhaimmillaan parasiitin tuoma jännite nostaa sekä uuden, että vanhan osan arvoa.

Vanhassa Raumassa esimerkkinä modernista lisäyksestä voisi pitää sen Kauppatorin katosta. Tuija Lindin kirjoittaessa raunioiden katoksista, näen tässä kyseisessä katoksessa samoja ympäristöönsä sopeutuvuusongelmia, vaikka katoksen tarkoitus onkin täysin eri. Katos on mittakaavaltaan ja rakenteiltaan yhtä massiivinen kuin seinätön talo. Katosmainen rakenne olisi voitu toteuttaa kevyemmin, jolloin se ei koollaan vertautuisi ympäröiviin rakennuksiin. Katos vie huomioita kauppatoria reunustavilta arvorakennuksilta erottuvalla ilmeellään sekä pitkää torinäkömää peittämällä.

Yksi tapa, jolla tämän tapaisiin ratkaisuihin voidaan päätyä, voi oman tulkintani mukaan. Tämä voi johtua pelkistämiseksi kutsumastani modernistisesta täydennysrakentavasta. Pelkistämisessä uudisrakennus on tyyllisesti riisuttu versio sen ympäristöstä. Kulttuurimaantieteen professori Pauli Tapani Karjalainen sivuaa aihetta tekstissään: ”Tyylien sivuuttaminen on tutkitulle aineistolle leimallista. Tyylien takaa halutaan löytää ympäristön ajattomat tyyleistä riippumattomat yhteiset tekijät” (Karjalainen 1987 s.77)

”Minusta ei voida pitää itsestään selvänä, että ne tekijät jotka analysoijat ovat valinneet yhtenäisyyttä luoviksi tekijöiksi, ovat niitä, joita kaikki tarkkailijat pitävät yhtenäisyyden kannalta olennaisimpina. Voi olla täysin mahdollista, että rakennustyyli on joillekin paljon olennaisempi yhtenäisyyden mielikuvaa luova tekijä kuin esimerkiksi massoittelu ja kattomuoto, joita taas jotkut pitävät tärkeimpinä. Yhtenäisyyttä luovien tekijöiden valinta on yhtä sosiokulttuurisesti määräytynyttä kuin itse yhtenäisyyden ihannekin.”

Vaikka Karjalainen käyttää sanaa yhtenäisyys, koen sanan tilalle sopivan myös sanan, eheys. Toisin sanoen yhtäläillä kuin se tapa, jolla eheyttä pyritään luomaan täydennysrakentamisessa, on monitulkintainen kuin se, onko eheys edes tavoiteltavaa?

Arkkitehdin työ, esim. alueen rakennustapaohjeistusta luodessa, on toimia tänä Karjalaisen mainitsemana ”analysoijana”. Kaavaa ja rakennustapaohjeistusta määrittelevä arkkitehti on se, joka määrittelee alueen yhtenäisyyden tavoitteet. Kuitenkin, kuten Karjalainen toteaa, jo tulkinta siitä onko yhtenäisyys edes ”ihanne” voi olla kaavoittajalla ja alueelle suunnittelevalla päinvastainen. Eri päämääristä suunnitelman lopputuloksen kaikkia osapuolia tyydyttäväksi saaminen ei ole täysin yksinkertaista.

Tuija Lindin pohdintoihin viitaten minusta arvoparina eheys ja autenttisuus toimivat restauroinnissa hyvin yhdessä. Molempien arvojen yhtäaikainen seuraaminen vaatii näiden arvojen pohdintaa. Kuten Tuija Lindin esimerkit osoittavat autenttisuuden luomat ongelmat voivat nousta esiin, jos pyritään eheään kokonaisuuteen. Toisaalta eheään kokonaisuuteen pyrkiminen voi olla este autenttisuuden arvon seuraamiselle. Eheys arvona autenttisuuden rinnalla tuo kokonaisuuden hallinnan mukaan suunnitteluun.

Suomenlinnan Telakka 20.10.2015

2. Kulttuuriperintö prosessina

Kulttuurinen kestävyys ja ajallinen syvyys

On ollut mielenkiintoista huomata, millaisia lasku- ja noususuhdanteita Suomenlinna ja sauna kulttuuriperintönämme ovat kohdanneet. Kirjassaan ”Kiuas, saunan sydän” Erkki Helamaa tuo esiin, miten saunan suosio ja tapa saunoa ovat muuttuneet ja kehittyneet vuosien saatossa. Saunan pahin laskusuhdanne ajoittui aikaan, jolloin kaupunkeihin tulivat vesi- ja viemärijohdot sekä sähkövalo. ”Silloisessa uudessa teknisessä kehityksessä saunan ei katsottu kuuluvan niin sanottujen kaupunkimukavuuksien joukkoon.” (Helamaa 1999 s.19). Suomenlinnan maine vielä 70-luvulla oli ulkopuolisten silmissä heikko ja sitä pidettiin jopa slummimaisena. Tämä osittain johtui siitä, että korjaustöitä oli tehty vasta vähän ja väestön rakenne oli yksipuolisempi kuin nykyään. (Rantala 2003 s.23) Tällä hetkellä molemmat, sauna ja Suomenlinna, elävät noususuhdanteessa Helsingissä. Helsinkiin on rakennettu uusia julkisia saunoja, ja vuonna 2016 avautuu Allas-merikylpylä, joka mahdollistaa kylpemisen ja saunomisen Katajanokalla. Suomenlinna on tänä päivänä yksi Suomen merkittävimmistä matkailukohteista.

Kulttuuriperintöprosessilla tarkoitetaan ”tapahtumien ketjua, jossa yksilöt, yhteisöt tai erilaiset instituutiot valitsevat jonkin heille merkitykselliseksi koetun menneisyyden jättämän jäljen, vaalivat ja säilyttävät sitä ja tuottavat sen tietoisesti kulttuuriperinnökseen.” (Tuomi-Nikula, Haanpää, Kivilaakso 2013 s.13) Kulttuuriperintöprosessi nostaa esiin niitä vaiheita, jotka vaalittava kohde on kohdannut. Ei ole ollut itsestään selvää, että jokin perinne on säilynyt läpi vuosien. Perinne on vaatinut säilyttäjän, myöskään mikään rakennus ei säily ajassa ilman hoitoa. Suomenlinnassa tämä tietoinen säilyttäminen alkoi kansallisella tasolla vuonna 1919, kun Susisaari ja Kustaanmiekka määrättiin museoalueiksi valtioneuvoston päätöksellä. (Härö 1997 s.8)

Prosessiajattelun mukaan rakennuksilla on elinkaari myös kulttuurisessa kontekstissa, ei vain rakennusteknisessä. Tämä puoli jätetään kuitenkin usein rakennusten kestäväen kehityksen elinkaaritutkimusten ulkopuolelle. ”Rakennuksen elinkaari on yhtä lailla, jos ei jopa vahvemmin, kiinnittynyt siihen liittyviin mielikuviin, asenteisiin ja odotuksiin” (Kivilaakso 2013 s.220). Harvoin rakennuksen elinkaari päättyy siihen, että rakennusta ei voida enää korjata, usein syyt ovat muualla. Tässä mielessä rakennuksen merkityksellisyys nousee kestäväen rakentamisen osaluueksi. Itse koen, että usein merkitys nousee laadukkaasta arkkitehtuurista.

Suomenlinnan elinkaaren kannalta merkittävänä päätöksen hetkinä voi pitää Krimin sotaa, sekä päätöstä aloittaa saarten peruskorjaaminen. Krimin sodan jälkeen Susisaaren talot olisi voitu korjata, mutta ne suurissa osin madallettiin tai purettiin (af Hällström 1986 s.48). Vuonna 1957 intendentti Hällström totesi ”Suomenlinnalla olevan kolme kehitysmahdollisuutta: Nykytilanne ikuistetaan – Viapori säilytetään museoalueena ja kansanpuistona, jossa on mahdollisimman vähän asukkaita – vanha linnoituskaupunki uusitaan modernissa, mutta historialliseen ympäristöön sopeutuvassa muodossa.” (Mikkonen 1967 s.30)

Kuten kulttuuriperintöprosessi pyrkii osoittamaan, on kulttuuri ja kulttuuriperintö alituisesti muutoksessa. Koska Unescon maailmaperintö ”sopimuksen taustalla on määritelmä kulttuurista suhteellisen staattisina, rajallisina kokonaisuuksina, joiden olemassaoloa tulee suojella.” (Siivonen 2015 s.14) muutos on helppo ymmärtää suojelun vastaisena toimenpiteenä. Muuttumattomuus ei kuitenkaan ole vaihtoehto, rakennettu ympäristö ei säily ilman huoltoa, eikä elämää pysty tai kuulu pysäyttää. ”Life is associated with change” (Jokilehto 2010 s. 48).

Kulttuurisen kestävyuden voi siis nähdä kahdesta eri näkökulmasta; sen voi nähdä arvokkaana pidetyn aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön vaalimisena. Tämä on normatiivinen näkemys kulttuurin ja perinteen jatkuvuuden turvaamiseksi, josta esim. rakennussuojelu laki ja Unescon maailmanperintösopimus ovat esimerkkejä. Kulttuurinen kestävyys voidaan nähdä myös kulttuurisen prosessin suojeluna, ”jossa ihmiset kuljettavat aineellista ja aineetonta perinnettä ajassa sitä omaksuen, luoden, muuttaen ja muunnellen. Tämä näkemys on normatiivinen joko yksilöiden tai yhteisöjen kulttuurisen itsemääräämisoikeuden turvaamiseksi, ja kytkeytyy vahvasti ihmisoikeuksiin.” (Siivonen 2015 s.15)

”On oleellista huomata, että nämä kaksi erilaista kulttuurisen kestävyuden olemassaolon tapaa eivät ole sama asia eivätkä ne välttämättä ole sopusoinnussa keskenään, vaikka voivat sitä ollakin” (Siivonen 2015 s.15)

Nämä kaksi eri näkökulmaa tulivat esille Anca Dumitrescun väitöstilaisuudessa TTY:llä 8.1.2016. Väitöskirjassaan Dumitrescu puolustaa kulttuurisen prosessin suojelua. ”The responsibility in every intervention or non-intervention decided through the management of change is toward the user and stakeholder, not toward the building or conservation object itself.” (s.43 Dumitrescu 2015)

Vastaväittelijä professori Jukka Jokilehdon kanta oli kulttuuriperinnön vaaliminen. ”People are not the heritage. People come and go and die.” Hänen kommenttinsa vahvuudesta huolimatta, se tuo esille hyvin näkökannan pääasian; rakennusperintö pitäisi pystyä säilyttämään sukupolvelta toiselle.

Ylhäältäpäin lailla ohjattu, liian tiukka suojelu voi kuitenkin koitua alueen kehittymiselle esteeksi. Liian velvoittava, käyttäjälle kohtuuttomia vaateita asettava suojelu ei edistä säilymistä, vaan aiheuttaa vastahankaa. ”Toisekseen kulttuurisesti kestävä asuinalueen ominaisuuksiin kuuluu sen joustavuus.” (Kivilaakso 2013 s.235)

Alhaaltapäin ohjautuvan suojelun ongelmat ovat taas kohteen kestävydessä. Jos kohteelle annetaan tehdä mitä vaan, sille voidaan myös tehdä mitä vaan. Tässä mielessä rakennussuojelua voisi verrata luonnonsuojeluun. Voisi ajatella, että optimitilanne olisi sellainen, jossa suojelua ei tarvittaisi, vaan kohteiden merkittävyys ymmärrettäisiin kaikilla tasoilla. Tähän suuntaan suojelua vievät Unescon aineettoman maailmanperinnön sopimus, joka on hyväksytty YK:ssa 2003 sekä ns. Euroopan neuvoston puitesopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä, ns. Faron sopimus vuodelta 2005.

Molemmissa sopimuksissa huomio on kiinnitetty ihmisiin ja yhteisöihin. ”Faron sopimuksen sisällöllisissä tavoitteissa keskeistä on osallistaa ihmiset laajasti mukaan kulttuuriperintötyöhön. Mukana on vahvasti ajatus kulttuuriperinnön hyödyntämisestä kulttuuripolitiikan tavoitteiden mukaisesti taloudellisesti, yhteisöjen identiteetin ja yhteisöllisyyden rakennuspuuna ja hyvinvoinnin tukena.” (s.14-15 Siivonen 2015)

Suomenlinnassa hyvinä esimerkkejä kulttuuriperintöään ylläpitävistä toimijoista ovat mm. Puolustusvoimat, telakka ja kirkko. Samalla, kun ne pitävät huolta omasta kulttuuriperinnöstään, ne luovat uutta. Suomenlinna paikkana on tärkeä osa näiden yhteisöjen identiteettiä, ja päinvastoin; merisotakoulu, telakka ja kirkko ovat osa Suomenlinnan identiteettiä. Suomenlinnassa kysymykset, miten yhdistää aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön säilyttäminen, ovat olennaisia, sillä Suomenlinnan tavoite on olla elävä kaupunginosana, eikä museoitu alue. Rakennusten ja perinteiden, ns. aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön suojeleminen yhtä aikaa, on tasapainoilua sen välillä kuinka paljon rakennus voi joustaa ja kuinka paljon perinne, käyttö voi joustaa? Kun toimijat osaavat arvostaa molempia, suojeluna pidettävä toiminta on luonnollinen osa alueen kehitystä. Tämä onkin ymmärtääkseni juuri se tavoite, johon Faron ja uusi Unescon sopimus pyrkivät.

On hienoa seurata purjeveneiden kausittaisia toimia Suomenlinnan telakalla, telakalla, joka on maailman vanhimpia edelleen toimivia telakoita. Vuodenaikojen tapaan telakka rytmittää elämää. Puolustusvoimat on taas yhteiskunnassamme perinteiden ylläpitäjänä omaa luokkaansa. Olen Hämeenlinnasta kotoisin ja Parolasta täysvarustuksessa pyöräilevä sotilasjoukko on tuttu näky. Katsellessani joka vuosi ”nuorentuvia” alokkaita, sitä huomaa miten itse liikkuu ajassa. Parikymmentä vuotta sitten isoja poikia katseli pelokkaasti, 10 vuotta sitten puna poskilla, ja nyt kun olen Suomenlinnan lautalla päässyt kuuntelemaan heidän suunnitelmiaan iltavapaille, on vaikea pitää naamaa peruslukemilla.

Merisotakoulun sauna 16.1.2016

”Paikallisuuden ohella ihminen tarvitsee ajallisuuden kokemuksia. Meillä on tarve varmistua maailmassaolostamme tässä ja nyt, mutta samalla kuulumisestamme ajan jatkuvuuteen. Tämä jatkuvuuskokemus on psyykinen perustarve, jonka alkuperä on tiedostumattomassa kuolemanpelossa.” (Pallasmaa, 1993, s.108)

Minulle korjausrakentamiseen tutustuessani jatkuvuuden ylläpitämisestä on kirkastunut tärkeä osa rakennuksen suojelua. Rakennuksen korjaus ei ole hetki, jonka tavoite on pysäyttää rakennus aikaan etsimällä menneisyydestä hetki, johon se voitaisiin palauttaa. Korjaus ja muutos ovat enemmän vaihe, jossa tarkastetaan tulevaisuuden suunta.

Tämä diplomityöprosessi on tutustuttanut minut Alvar Aallon Villa Maireaan ja Erik Bryggmanin Ylösnousemuskappeliin. Molempia töitä leimaa ajallinen kerroksellisuus jo itsessään. Aallon Villa Mairea on kuin kollaasi, joka yhdistää perinnerakentamista ja nykyaikaa. Erik Bryggmanin ylösnousemuskappelin kilpailutyön nimimerkki oli: ”Sub specie aeternitatas”, ikuisuuden näkökulmasta. Yhtälailla kun arkkitehtuurin tulee kytkeä ihminen paikkaan, sen tulisi kytkeä hänet myös aikaan.

3. Rakennus dokumenttina

”Eletyssä nykyhetkessä tulevaan suhtaudutaan enemmän tai vähemmän sen tiedon pohjalta, joka on ammennettu menneisyydestä” (Ylikangas 2015 s.34)

Poimin Helsingin yliopiston kirjaston pöydältä Heikki Ylikankaan kirjan, Mitä on historia ja miksi sitä tutkitaan? Ylikankaan kirja ei liity restaurointiin, vaan hän pohtii historian tutkimuksen peruslähtökohtia. Hänen kirjansa avaa minulle sitä, kuinka vaikeaa, lähes mahdotonta meidän on toimia ”rehellisesti” korjausrakentajina, jos haluamme historiallisten lähteiden perusteella palauttaa jonkin ajan. Historiallisilla lähteillä kuitenkin perustellaan rakennuksen palauttava korjaustapa.

”Ei yksinkertaisesti ole monen totuuden historiaa (niin kuin joskus näkee asian ymmärrettävän) on vain monen tulkinnan tutkimusta, koska sitä yhtä ainoaa totuutta ei saada koskaan täydelleen todistetuksi, eikä niin muodoin milloinkaan täydellä varmuudella tiedetä (luonnontieteellisellä varmuudella) onko totuus saavutettu vai ei” (Ylikangas 2015 s.14)

Se, että restauroinnilla rakennus tai paikka voitaisiin tuoda lähemmäksi historiaa, on siis tieteellisesti katsoen mahdotonta. Jokainen muutos, joka pyrkii palauttamaan rakennuksen aikaisempaan aikaansa, on tulkinta. Tämän tosiasian ei minusta tulisi estää rekonstruktion mahdollisuutta korjausrakentamisessa. Vaikka rekonstruktion toteutusmahdollisuus täydellisesti alkuperäistä vastaavaksi onkin mahdotonta, sen voi mielestäni tapauskohtaisesti perustella.

Ylikangas esittääkin haastavan kysymyksen. ”Kuinka soveltaa alituisen muuttuvaisia, pohjimmiltaan olettamuksen omaisia tutkimustuloksia, joita on mahdoton todistaa oikeiksi?” (Ylikangas 2015 s.33)

Tämän lauseen voisi sanoa perustelevan koko historian tutkimuksen turhaksi. Kirjassaan Ylikangas lainaankin Immanuel Kantia ”Historiasta ei voi oppia muuta, kuin sen ettei siitä voi oppia mitään”. Lauseen Ylikangas sekä perustelee, että kumoo perustelemalla, että ”historia voidaan nähdä sekä toistuvana, että ei-toistuvana” (Ylikangas 2015 s.16) Ei-toistuva historia pitää sisällään sen yllättävät ja ennalta-arvaamattomat tapahtumat, sen soveltaminen perusteluna on yllättävyytensä kannalta mahdotonta. Historian toistuvuudesta on sen sijaan löydettävissä perusteluja.

Historian toistuvuus perusteluna

Historian toistuvuus nähdään apuna päätöksiä tehtäessä. Ylikankaan mukaan toistuvuus historiassa liittyy siihen, että ”ihmisen tarpeet ja intohimot ovat pysyneet samoina sitten historian tutkimuksen edellytysten eli kirjoitustaidon kehittämisen.” (Ylikangas 2015 s.16) Arkkitehtuurissa tästä on helposti löydettävissä esimerkkejä. Yksi löytyy Suomenlinnasta;

Suomenlinnan kasarmeihin kehittyi keskikäytävä, jotta niiden käyttö olisi joustavampaa. Satoja vuosia myöhemmin, vuonna 2015, arkkitehti Jyrki Tarpio väitteli aiheesta ”Joustavan asunnon tilalliset logiikat”. Ihmisen tarve, joustavuus asumisessa, ei ole kadonnut satojen vuosien saatossa, vaan sitä edelleen tulkitaan.

Kuitenkaan ”täydellinen toistuvuus ei voi olla mahdollista, kun henkinen ja aineellinen ympäristö ihmisen toiminnan seurauksena muuttuu, historia tietysti muuttuu sekin.” (Ylikangas 2015 s.) Joustavuus-teeman kautta tämä toteamus on helppo ymmärtää. Joustavuus teemana säilyy, mutta tarpeet asuntojen joustavuudelle muuttuvat, esim. perhe-käsitteen monimuotoistumisen vuoksi. Kun asuminen muuttuu, asuinrakennukset muuttuvat sen mukana. Arkkitehdit tulkitsevat tätä muutosta. Ajallisen muutoksen tulkinta on osa korjausrakentamista. Korjausrakentamisessa kysymys on ennen kaikkea kuitenkin siitä, kuinka taata rakennuksen tulevaisuus.

Ylikangas kirjoittaa kirjassaan, että ”menneisyyteen asennoidutaan myös valtaisan, ihmisen käyttäytymistä valaisevana aineistona ja siihen kohdistetaan kysymyksen asetteluja, joiden avulla tavoitellaan viitteitä ja otaksumia vahvempaa tietoa siitä, mikä ihmisen valinnoissa on toistunut ja millä tavoin eli mikä on ollut säännönmukaista ja mikä ei.” (Ylikangas 2015 s. 44–45)

Ylikankaan lainauksesta sanan ”menneisyyteen” voisi korjata sanoilla ”rakennettuun ympäristöön”. Rakennukset kertovat eletystä elämästä paljon laajemmin kuin pelkkänä rakennustaiteen esimerkkinä. Esimerkiksi jos tutkimusaiheena olisi; miten joustavuutta on asutosuunnittelussa tulkittu eri vuosikymmeninä, piirustusten lisäksi rakennukset toimivat tutkimuksen lähtöaineistona, dokumentteina.

Tapani Mustonen (3.12.2015) antoi tästä tiedon sisällymisestä luennollaan toisenlaisen esimerkin; jo 30-luvulla ikkunoiden puitteissa suunniteltiin käytettävän terästä. 30-luvulla teräksen hinta nousi kuitenkin merkittävästi ja ikkunat toteutettiin puisina. Teräksen hinnan nousu Euroopassa johtui Toiseen maailmansotaan valmistautumista. Kaikki saatavilla oleva teräs meni sotateollisuudelle. Mustosen mukaan sota näkyy rakentamisessa myös sen teknisen kehityksen katkeamisina, jonka vuoksi 50-luvun rakentaminen ei eroa paljoakaan 30-luvusta rakennusteknisesti. On normaalia, että materiaalien saatavuus ja hinta vaikuttavat rakennuksen lopputulokseen. Sitä kautta myös rakennushetken yleinen taloudellinen tilanne heijastuu rakennuksiin.

Rakennukset siis toimivat dokumentteina monipuolisesti. Sen lisäksi mitä ne kertovat rakennusajankohdastaan niihin kerääntyy jatkuvasti lisää tietoa. Itse jopa ajattelin, että rakennuksilla voitaisiin kuvitella olevan jonkinlainen kaava, toistuvuus, jonka mukaan ne ovat kehittyneet. Vaikka kaava löytyisinkin, onko se kuitenkin järkevä perustelu sille, miten rakennuksen tulevaisuus päätetään? Jos rakennus on muuttunut ennen, onko se perustelu sille, että sitä voi muuttaa tulevaisuudessakin?

”Jos historiallisen kehityksen perimmäiseksi selitykseksi asetetaan jokin automaattisesti toteutuva kaava, historialliset lähteet kadottavat suuren osan merkityksestään eikä ole enää kovinkaan mielekästä pohtia esimerkiksi kysymystä, sovelletaanko menneisyyteen kohdistuvan tutkimuksen tuloksia vai ei?” (Ylikangas 2015)

Toisin sanoen tuskinpa aikaisemmatkaan rakennuksiin kohdistuneet muutokset ovat olleet perusteltuja sillä, että rakennusta on ennenkin muokattu. Historiassa muutokset ja kehittyminen ei ole perustunut kaavaan vaan muutoksen tarpeeseen. Vaikka suora soveltavuusarvoa kaavoilla en suunnittelussa koe olevan, pidän niiden tutkimista ja tuntemista arvokkaana. Tutkimuksen kautta ne auttavat ymmärtämään muutosta ja sitä kautta varmasti myös lopulta vaikuttavat itse suunnitteluunkin (tai ainakin kuten nyt suunnittelijan ajatteluun).

Historian toistuvuus teema on myös löydettävissä arkkitehtuurin historian opetustani pitkälle määritelleessä professori Tore Tallqvistin aikakäärmeessä. Aikakäärme esittelee eurooppalaista arkkitehtuurin historiaa siinä toistuvien ja ajassa muuntuvien arvojen avulla. Aikakäärme perustelee minusta Ylikankaan väitteen ihmisen perustarpeiden ”säilyvyyden” ajassa.

”Totuuden todistettu saavuttaminen historiassa on yhtä mahdotonta kuin on määritellä toistettua koetta vastaavalla varmuudella, mikä on hyvä romaani. Saatamme parhaassa tapauksessa näyttää toteen mitä romaania on milloinkin pidetty hyvänä, emme sitä mikä on hyvä. Juuri tästä syystä – siis oikeaksi todistetun totuuden puuttumisen vuoksi - samoihin aiheisiin palataan yhä uudestaan” (Ylikangas 2015 s.13)

Hyvän, oikean ratkaisun, etsiminen määrittelee minusta historian tutkijan lisäksi arkkitehdin työn. Arkkitehti etsii hyvää ratkaisua, vaikka ratkaisua ei voidakaan koskaan todistaa hyväksi, sillä kuten Ylikangas kirjoittaa, absoluuttista totuutta ei ole. Jos se olisi olemassa, arkkitehtuurin kehitys olisi loppunut sen löytämiseen jo aikoja sitten. Hyvä arkkitehtuuri määrittyy ajassa koko ajan uudelleen, kuten aikakäärmeekin sen osoittaa. Suomenlinnan hoitokunnan rakennuttajapäällikkö Anu Ahoniemi kommentoi tätä aihetta muistuttamalla, että emme voi tietää, miten nykyiset restaurointiratkaisumme näyttäytyvät tulevaisuudessa. Ajan tulkinta ja kehityksen suunnan arviointi tulee tästä näkökulmasta tärkeäksi osaksi korjausrakentamista. Toisin sanoen myös tapa säilyttää historiaa uudistuu.

Näyteikkuna vanhassa Raumassa 18.8.2015

4. Kerrostuma vai poistuma?

Miten säilyttää kulttuurillinen merkitettävyys?

Ennen Vanhaan Raumaan tutustumistani korjausrakentamisen filosofiset ongelmat, joita oli tullut vastaani, olivat koskeneet kysymyksiä, joita tulee eteen, kun rakennus halutaan palauttaa tiettyyn aikakauteen. Tyylikorjausten tai rekonstruktion ongelmiin en kuitenkaan tässä aio pureutua.

Vanhassa Raumassa koin uuden tavan suhtautua kerroksellisuuden korjaamiseen. Vanhaan Raumaan on eri aikoina syntynyt kerroksia, jotka paikalliset arkkitehdit kokivat huonontavan ympäristön eheyttä. Tarkoitus ei siis ole ollut palauttaa jotakin tiettyä aikaa vaan yhdenmukaistaa ympäristöä. Ratkaisuna se, että pyrittiisiin palauttamaan rakennus johonkin aikaan, olisi joka tapauksessa mahdoton, koska tällaista ajallista kerrosta rakennuksessa ei välttämättä edes ollut. Esimerkiksi Vanhan Rauman Kauppatorin laidalla olevan hirsitalon ikkunat oli suurennettu näyteikkunoiksi. Ikkunat toivottiin palautettavan entisen kokoisiksi. Tätä perusteltiin sillä, että talon suhteet eivät olleet oikeat vääränlaisten ikkunoiden vuoksi. Lisäksi uusi iso ikkuna katkaisee kantavan pilarin.

Samanlaisia ”rumuuksien” korjauksia oli toiveissa toteuttaa tulevaisuudessa. Kävelimme Vanhaan Raumaan rakennetun rintamamiestalon luo. Talossa ei näyttänyt olevan mitään vikaa. Kun pysähdyimme talon kohdalle, ajattelin arkkitehtioppaamme Jukka Koivulan mainitsevan alueen kerroksellisuudesta, mutta hän ilmoittikin, toivovansa rakennuksen purettavan ja, että tilalle tehtäisiin Vanhaan Raumaan paremmin sopiva talo.

Tällaisia rakennuksen puhtaasti ulkonäön parannuksia oli tehty jo Vanhassa Raumassa. Yhteistä näissä kaikissa tapauksissa oli se, että kaikki muutokset oli tehty modernin ajan rakennuksiin tai modernilla aikakaudella. Ilmiötä voisi tavallaan kutsua kaiken altaan purkaneen modernismin vastaiskuna. Modernin ajan arvot eivät olleet sopeuttavia, ja sen luomat virheet haluttiin nyt Vanhassa Raumassa korjata.

Esimerkkien jälkeen olin hämmentynyt. Eivätkö nämä toimenpiteet vain vähennä alueen historiallisia arvoja? Onko kerroksellisuuden arvostaminen unohdettu?

Omaan ajatteluuni muutoksen eri kerroksien arvostamisesta toi kuvasarja Suomenlinnan Tykistölahdesta, joka syntyi etsiessäni kuvia Kaponieeri Blomcreutzista. (liite 2) Venäläiskauden purkamisista lukiessani olin ajatellut, että sen syyt olivat olleet pääasiassa turhautumista venäläisyyttä kohtaan, ei niinkään purettujen rakennusten heikkoutta. Vaikka Olof af Hällström kirjoittikin, että puisia makasiineja sijoiteltiin ”mielivaltaisesti”, jotenkin en osannut kuvitella sitä mielivaltaisuutta. Pääesimerkki mielessäni oli Suomenlinnan ortodoksisen kirkon muuttaminen luterilaiseksi. Kuvasarja kuitenkin näytti, miten linnoitus oli vuorautunut puisien makasiinien ja vajojen sisään.

Linnoituksen sen hetkinen arvostus peilautuu maisemasta. En usko, että ilman puuvajojen purkamista Suomenlinnan arvostuksen palauttaminen olisi ollut mahdollista.

Jos säilyttäminen ei ole vastaus säilyttämiseen, mikä on?

”Conservation is generally defined as action to protect ‘cultural significance’. Tehtävänantona kulttuurillisen merkityksellisuuden säilyttäminen on kuitenkin abstrakti. (Bell 1995 s.60). ”If we do not define the task what hope do we have of educating others to be able to carry it out in the way we would wish?” (Bell 1995 s.60) Vain, kun kysymys, tehtävän anto, on selkeästi määritelty, meillä on mahdollisuus saada myös sitä vastaava vastaus. Jos abstraktiin kysymykseen halutaan konkreettinen vastaus, mahdollisuudet vastaukseen ovat lähes rajattomat. Mitä tarkemmin tehtävä on määritelty sitä todennäköisemmin saamme sitä vastaavan vastauksen. Suomenlinnan hoitosuunnitelma 2014 on yksi esimerkki tällaisesta määritelmästä, siitä miten Suomenlinnassa pyritään säilyttämään kulttuurillinen merkittävyys.

”The definition of the concept of architectural conservation has always been a matter of dispute...and will always continue to be so.” (Hidemark 1995 s.139)

Arkkitehti Minna Lukander (6.2.2015) kertoi, että tällä hetkellä kansainvälisesti ”conservation” termin sijaan on pyritty käyttämään termiä ”conservation and transformation”. Lukander sanoi, että pitää termiä transformaatio parempana kuin korjausrakentaminen. Korjausrakentaminen antaa ymmärtää, että rakennuksessa olisi jokin vika, joka tulisi korjata. Oman kokemuksen mukaan tällainen ajattelu, jossa vanha rakennus koetaan viallisena, johtaa helposti ylikorjaamiseen.

Restaurointiteoriat voivat olla paradoksaalisia. Joskus säilyttäminen tarkoittaa purkamista, toisinaan se tarkoittaa puretun uudelleen rakentamista. Varmaa tapaa, jolla kulttuurinen merkitys säilytetään, ei ole. Joskus tapa on arkkitehtuurinen konflikti uuden ja vanhan välillä, joskus se on antikvaarinen restaurointiprosessi, joka pyrkii peittelemään omat jälkensä.

Kävin ensimmäistä kertaa Turun linnassa noin kymmenen vuotta sitten. Silloin en tiennyt minkälaisen muutoksen linna oli käynyt läpi Erik ja Carin Bryggmanin restauroinnissa. Linnan kunto ennen restaurointia oli ”kauhistuttava”, samoin kuin Suomenlinna 1900-luvun alussa. Turun linnan restauroinnin lopputulos on vaikuttava. Restaurointi ei ole pyrkinyt taltioimaan tarkasti kaikkia linnan historian vaiheita. Enkä usko, että se ketään linnassa kävijää haittaa, sillä tärkein, linnan kulttuurinen merkitys, on onnistuttu säilyttämään, tai ehkä voisi paremmin sanoa, että luomaan uudelleen.

Vaihtovuotenani Quebecissä (2014) olin arkkitehti Moshe Safdien vierailuluennolla. Luennon aikana hän esitteli omia töitään ja suunnittelufilosofiaansa. Hän kertoi, että suunnittelussa tulisi kunnioittaa ”Memory of the sitea”, paikan muistia. Hän ei käyttänyt sanaa historia, joka oli minusta erikoinen tapa sanoa asia ja siksi kirjoitin sen ylös. Diplomityötä tehdessäni ja säilyttämistä pohtiessani Safdien kommentti muistui mieleen. Minusta se kuvaa hyvin juuri merkityksen säilyttämistä, sitä mitä haluamme säilyttää muistissa paikasta. Historian säilyttäminen, kuten Heikki Ylikangas sen kirjoitti, on tieteellisesti mahdotonta, joten Safdien ”muistin” säilyttäminen terminä on osuva.

"In the end the final result is a product of how we have chosen between different and not infrequently equally important facts. There is no such thing as objective result. It is always, and inescapably, a question of individual talent – actually a question of attitude – that varies from one architect to another." (Hidemark 1995 s.144)

"A restoration must never be only a dry collection of facts, but must instead be given a unified and total architectural effect, a synthesis both in terms of time and in terms of space, an experiencing of life" (Hidemark 1995 s.144)

Nämä Ove Hidemarkin lainaukset kiteyttävät minusta hyvin oman nykyisen käsitykseni korjausrakentamisesta, ja itse asiassa koko arkkitehtuurista. Tavallaan rakennukselle voi tehdä mitä vaan. Ei ole objektiivista lopputulosta. Lopputuloksen onnistumisesta voidaan olla eri meiltä, ja ollaankin, kuten esim. kappale "Autenttisuus ja eheys" tuo esille. Jotain yhteistä "yleisesti" arvostetuista korjauksista varmasti kuitenkin löytyy. Johtopäätöksenä pyrin analysoimaan näitä yhteisiä piirteitä kolmesta minuun vaikutuksen tehneestä korjauksesta, restauroinnista. Niitä ovat Tapio Mustosen Alvar Aallon korjauskohteet, Talli Oy:n Lasipalatsin korjaus sekä Carin ja Erik Bryggmanin Turun linnan restaurointi. Tapani Mustosen töihin tutustuin hänen pitämällään korjausrakentamisen luennolla. Talli Oy:n osakas Minna Lukander esitteli toimistonsa töitä korjausrakentamisen seminaarissa Turussa. Saman seminaarin yhteydessä tutustuin Turun linnan restaurointiin.

Kaikissa näissä töissä on pyritty ymmärtämään ja kunnioittamaan vanhaa tapaa rakentaa, yksityiskohtia myöten. Erik Bryggman teki matkan Ruotsiin tutustuakseen Turun linnan aikakauden kivilinnoihin. Ruotsista löytyi esimerkit mm. Turun linnan puisiin alakattoihin. Puheissaan Lukander ja Mustonen molemmat toivat esiin, kuinka he olivat käyttäneet korjauksissaan alkuperäisiä detaljeja. Lasipalatsin uudetkin lasiseinät on tehty alkuperäisten detaljien mukaan. Mustosen korjaus Aallon Viipurin kirjastoon on täynnä esimerkkejä siitä, kuinka vanhoja detaljeja on pyritty "palauttamaan".

Minusta tärkeä osa tuota ymmärtämistä on rakennushistoriallinen selvitys. Mustonen ja Lukander ovatkin molemmat tehneet niitä kohteistaan. Historian ja alkuperäisten piirustusten tutkiminen tuntuu olevan itsestäänselvyys heille. Rakennuksen alkuperäinen arkkitehtuuri ei rajoita heidän suunnitteluaan vaan ennemminkin innoittaa sitä.

Vanhan yksityiskohtaisesta kunnioittamisesta huolimatta, he kaikki ovat suunnitelleet nykypäivän tarpeiden mukaan. Mustosen tapa lisäeristää Alvar Aallon Riihitien kodin ilmaeristeiset seinät kertoo paljon hänen ymmärryksestään rakenteita kohtaan. Carin Bryggmanin suunnittelemaat valaisimet ovat minusta oiva osoitus siitä, miten suunnitella uutta vanhaan. Valaisimet näyttävät

upealta linnassa, ja linna näyttää upealta näillä valaisimilla valaistuna.

Turun linnaa tai Alvar Aallon kohdetta korjattaessa kohteen arvostus voi tuntua itsestään selvyydeltä, mutta esim. Tapani Mustosen intohimo löytää juuri oikeanlaiset radiaattorit kertoo minusta tekijän itselleen asettamasta korkeasta tavoitetasosta. Rakkaudesta lajiin, voisi kommentoida jokaista näitä kolmea tekijää. Heidän kiinnostustaan osoittaa myös aktiivinen osallistuminen rakennussuojeluun. Talli Oy:n toinen osakas Pia Ilonen on ollut alusta asti mukana Kaapelitehtaan suojelussa. Mustonen kertoi ajavansa muutosta nykyiseen vanhojen rakennusten korjaajia epäoikeudenmukaisesti kohtelevan kiinteistöveron määräytymiseen.

”F. S. Crutchfield on osoittanut, että luovaa henkilöä motivoi itse tehtävä eli hän on tehtäväsuuntautunut, kun taas vähemmän luovaa henkilöä motivoi tehtävän suorittamisesta aiheutuva arvonanto eli hän on minäsuuntautunut. Tehtäväsuuntautuneelle henkilölle on luonteenomaista leikinomainen suhtautuminen, mikä saa hänet etsimään uusia ratkaisumalleja. Minäsuuntautuneet henkilöt taas käyttävät tavanomaisia ratkaisukeinoja päästäkseen nopeasti hyväksytyyn ratkaisuun” (Pallasmaa 1993 s.51)

Yksityiskohtien kunnioittaminen ja uusien elementtien sijoittaminen vanhaan rakennukseen onnistuneesti on minusta osoitus kokonaisuuden hallintakyvystä. Tapani Mustonen kertoi, että hänestä on tärkeää kuunnella rakennusta. Tämä kommentti tuo mieleen Louis Kahnin, joka ”yritti kuvitella mitä tiili haluaa tai mitä holvikaari kokee” (Pallasmaa 1993 s.82)

Myös Minna Lukanderin luento antoi kuvan heidän toimistonsa sisäisestä visiosta. Selkeä visio, näkyy minusta suunnittelun tinkimättömyytenä. Tinkimättömyys ja vaativuus yhdistävätkin näitä kaikkia arkkitehtejä. Carin Bryggman oli vaatinut valaisimiensa lasiset kuvut puhallettavan useita kertoja uudestaan, jotta ne olisivat juuri oikeanlaiset. Lasinpuhaltajat olivat oppaamme mukaan jo hieman närkästyneet uudelleen puhaltamiseen. Minna Lukander kertoi, että heidän vaatimuksensa Lasipalatsin ravintolan kalustuksesta oli vaatinut pitkään ravintoloitsijan ylipuhumista.

Nämä kaikki ovat sellaisia yksityiskohtia, joiden tärkeyttä on vaikea selittää ulkopuoliselle. Ymmärrän, että on helppo kyseenalaistaa, miksi on tärkeää saada Lasipalatsin mainostekstit kirjoitettuna valokirjaimin alkuperäisen tyylin mukaan? Tämä vaatimus on kaavassa Talli Oy:n ansiosta. Lopputulos puhuu puolestaan.

Tapani Mustonen toikin esiin sen, kuinka tärkeää on osata myydä omat ideansa. Tässä mielessä korjausrakentaminen ei eroa uudisrakentamisesta.

”Usein referoidussa arkkitehtien luovuutta koskevassa tutkimuksessa, hän (MacKinnon) toteaa, että kohderyhmän luomiskykyisimmät arkkitehdit olivat käytökseltään hallitsevia ja spontaanimpia ja heillä oli enemmän itseluottamusta kuin muilla. Lisäksi he olivat mielipiteissään itsenäisempiä, vaativampia, aggressiivisempia ja älykkäämpiä.” (Pallasmaa 1993 s.51)

Kun yleistä totuutta ei ole, kokonaisuuden hallinnan kannalta suunnittelijan oma näkemys on minusta tärkein työkalu, kyky osata hahmottaa, mikä on lopputuloksen kannalta tärkeää? Tämä voi vaikuttaa itsestäänselvyydeltä, mutta nämä kolme esimerkkiä ovat minulle myös esimerkkejä siitä, ettei hyvä lopputulos ole itsestäänselvyys, vaan vaatii erittäin paljon tekijältään.

Loppusanat

Halusin oppia ymmärtämään suojelukeskustelua valittuani diplomityönaiheeni. Keskustelun merkitys onkin vain kasvanut diplomityötä tehdessäni. Koko suojeluprosessi perustuu pitkälti keskusteluun. Se, mikä on suojelukeskustelun lopputulos, riippuu keskustelijoista ja heidän kyvystään perustella näkemyksiään. Keskustelu- ja perustelutaitoa vaatii myös itse suunnittelu ja toteutus. Korjausrakentaminen voi vaatia mm. nykymääräyksistä poikkeamista tai käsityönä teetettyä yksityiskohtaa. Molempien perusteleminen vaatii ammattitaitoa.

Koska jokainen kohde on erilainen, perustelut tulee luoda tapauskohtaisesti. Näin jälleenkäin tämä lause esittäytyy itsestäänselvyytenä. Jos rakennuksen kulttuurista merkitystä, historiaa, ei pyritä selvittämään perusteluita luotaessa, perustelut puolustavat vain nykyajan tarpeita. Sen vuoksi koen RHS:n tärkeänä osana rakennushistoriallisesti merkittävän rakennuksen suojelua, korjausta tai muutosta. RHS:n avulla kaikille keskusteluun liittyville on mahdollisuus jakaa sama pohjatieto. Objektiivisesti luotu RHS mahdollistaa jokaiselle oman käsityksen luomisen säilyttämisen tarpeesta ja rakennuksen arvoista. Samalla uskon RHS:n nostavan keskustelun argumentoinnin tasoa.

Samoin koen käyttösuunnitelman laatimisen hyvänä keskustelun työkaluna, kun pyritään muodostamaan kuvaa rakennuksen tulevaisuudesta. On tärkeää tiedostaa etukäteen mitä muutoksia rakennus tulee kohtaamaan, jos sen käyttötarkoitus muuttuu. Eri käyttötarkoitusten suunnittelu Kaponieeri Blomcreutziin auttoi minua ymmärtämään niiden vaikutuksia. Suunnitelman kehittyessä myös mielipiteeni muuttui, ensimmäinen versio työtiloiksi muuttamisesta olisi ollut tilallisesti erittäin ongelmallinen. Lopullinen versio sai minut kuitenkin vakuuttuneeksi työtilojen sopivuudesta kohteeseen.

Yhdessä molemmat RHS ja käyttösuunnitelma luovat perusteluita, joilla voidaan arvioida, säilyykö kulttuurillinen merkittävyys ja pohtia mikä ratkaisu tukee rakennuksen ja sen arvojen säilymistä jatkossakin. Ilman näitä kahta itse olisin osannut muodostaa vain arvauksen.

Arvostukseni korjausrakentamisesta kohtaan nousi tämän työn myötä, ja samalla käsitys kuinka vähän siitä vasta tiedän, kirkastui. Hienoja korjauskohteita nähtyäni, tulee miettineeksi voiko itse kehittyä koskaan samalle tasolle? Omalla esimerkillään kohteet määrittävät korjausrakentamisen vaatimustason. Koska teorit ovat monitulkintaisia, konkreettiset korjauskohteet ovat parhaita kertomaan, miten vastata kysymykseen, kuinka säilyttää? Tämä on yksi tärkeimmistä oivalluksista työni aikana; mikään teoria itsessään ei ole tae laadukkaalle lopputulokselle, vaan säilyttäminen on luovan prosessin lopputulos.

Sotalaiva ja purjevene. Kustaanmiekka 20.10.2015

Kirjallisuuslähteet:

- Aaltonen, Reino (1948) *Tutkielma Suomenlinnan linnoitus-järjestelmästä*. Kirjassa: Sario Niilo, Valpasvuo Ahti (1984) *Suomenlinna 1748-1948. Rannikkotyöstön upseeriyhdistys*. Helsinki
- Bell, Dorothy (1995) Three components in conservation training. Julkaisussa: Ahoniemi Anu (toim.) (1995) *Conservation Training – Needs and Ethics*. ICOMOS Finnish National Committee.
- Dumitrescu, Anca (2015) *The management of change in Finland's Wooden Historic Urban Landscapes*. Old Rauma. Julkaisu 1357 Tampereen Teknillinen yliopisto
- Helamaa, Erkki (1999). *Kiuas saunan sydän*. Rakennustieto Oy. Helsinki
- Hildemark, Ove (1995) Attitudes and approaches to architectural conservation. Julkaisussa: Ahoniemi Anu (toim.) (1995) *Conservation Training – Needs and Ethics*. ICOMOS Finnish National Committee.
- Hällström, Olof af (1986). *Sveaborg, Viapori, Suomenlinna: linnoituksen rakennushistoria*. Anders Nyborg A/S
- Härö, Mikko (1997) *Suomalaisen kauden historia*, julkaisussa: Kärki Pekka, Lahdenmäki Heikki, Eerikäinen Liisa, Rosén Helena (1997) *Suomenlinnan rakennusten historia*. Museoviraston rakennushistorian osasto, Suomenlinnan hoitokunta. Jyväskylä
- Jokilehto, Jukka (2010) "Notes on the Definition and Safequarding of HUL" <http://www.cecibr.org/novo/revista/docs2010/C&T-2010-162.pdf> s.48 (haettu 11.2.2016)
- Lind, Tuija (2008). *Rauniot ja restaurointi. Kestävyys, kauneus, kertovuus*. Arkkitehtuurin tutkimuksia 2008/30. Teknillinen korkeakoulu Arkkitehtiosasto.
- Linnanmäki, Seija (1994) Aleksanteri Nevskin katedraali/Suomenlinnan kirkko. Julkaisussa: Kärki Pekka, Lahdenmäki Heikki, Eerikäinen Liisa, Rosén Helena (1997) *Suomenlinnan rakennusten historia*. Museoviraston rakennushistorian osasto, Suomenlinnan hoitokunta. Jyväskylä
- Mikkonen, Osmo (1967) *Suomenlinnan tulevaisuudesta*. Kirjassa: Helsinki-Seura vuosikirja 1967 (1967) Helsinki-seura. Helsinki.
- Mikkonen, Osmo (1990) *Vuosisadan kaunein? Barcelona paviljonki*. Rakennuskirja Oy. Helsinki
- Pallasmaa, Juhani (1993). *Maailmassaolon taide. Kirjoituksia arkkitehtuurista ja kuvataiteista*. Painatuskeskus kuvataideakatemia. Helsinki
- Pettersson, Lars (1984) *Suomenlinna arkkitehtuurin muistomerkkinä*. Kirjassa: Sario Niilo, Valpasvuo Ahti (1984) *Suomenlinna 1748-1948. Rannikkotyöstön upseeriyhdistys*. Helsinki
- Putkonen, Lauri toim. (2011) *Asiasta 2 – kirjoituksia restauroinnista ja rakennussuojelusta*. Museovirasto. Helsinki
- Rantala, Kimmo (2003). *Asumisen ulottuvuudet Suomenlinnassa*. Helsingin kaupunkisuunnittelu virasto. Julkaisuja 2003/11.

Rosendahl, Anja ja Saija, Olavi (2003) *Ajasta aikaan, Suomen historian käännekohtia*. WSOY. Porvoo

Rosén Helena (1997) *Kaponieeri Blomcreutz* julkaisussa: Kärki Pekka, Lahdenmäki Heikki, Eerikäinen Liisa, Rosén Helena (1997) *Suomenlinnan rakennusten historia*. Museoviraston rakennushistorian osasto, Suomenlinnan hoitokunta. Jyväskylä

Salhberg Marja (2010) *Talon tarinat – rakennushistorian selvitysopas*. Museovirasto, rakennushistorian osasto.

Siivonen Katriina (2015) *Maailma perintönä – kestävä kehitys*. Julkaisussa: Hirvi-läs, Maria ja Kanerva, Anna (2015) Kulttuuripolitiikan kansainvälinen ulottuvuus. Cuporen verkkojulkaisuja 34.

Suomenlinnan hoitokunta (1994) *Suomenlinna Kunnostustyöt 1974-1994*. Suomenlinnan hoitokunta. Helsinki

Suomenlinnan hoitokunta (2014). *Hoitosuunnitelma. Suomenlinna – Unescon maailmanperintökohde*. Suomenlinnan hoitokunta. Helsinki

Tuomi-Nikula Outi, Haanpää, Riina ja Kivilaakso, Aura (2013) *Mitä on kulttuuriperintö?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki

Ylikangas Heikki (2015). *Mitä on historia ja millaista sen tutkiminen?* Art House. Riika.

Muut lähteet:

Kansainvälinen työpaja: Innovaatiivinen puurakentaminen maailmaperintökohteessa 17.–21.8.2015. Vanha Rauma.
Kaupunkikävely Raumassa ja ekskursio Villa Maireaan.

Korjausrakentamisen luento Alvar Aallon kohteiden korjaamisesta 3.12.2015. Tapani Mustonen. TTY

Bryggman seminaari. 5-6.2.2016. Historiallisten rakennusten restaurointi ja uudet käytöt. Turku
Erityisesti luennot:

Arkkitehti Minna Lukander, Talli Oy: *Talon monta elämää*,

Historiallisten rakennusten restaurointi suunnittelijan näkökulmasta arkkitehdit Ola Laiho ja Pauno Narjus, LPR-arkkitehdit Oy

Erik Bryggman ja kiertotalous. Professori Olli-Paavo Koponen, Tampereen teknillinen yliopisto
Ekskursiot: Manillaan, Turun Taideakatemiaan ja konservatorioon sekä Turun linnaan.

Anca Dumitrescun väitöstilaisuus 8.1.2016. The Management of Change in Finland's Wooden Historic Urban Landscapes. Old Rauma. TTY

Heikki Lahdenmäki, Kaponieeri Blomcreutzin tilojen esittely 25.3.2015. Suomenlinna, Helsinki

Kuvat: Jos ei ole toisin mainittu Minna Vuorenpää

Liite 1. Asukaskysely

Jaoin kyselyn Palmstiernan linnanpihan asuntoihin keväällä 2015. 20 lähetetystä kyselystä, kolmeen vastattiin. Kyselyssä painotettiin, ettei opinnäytetyöni johda toimenpiteisiin. Asukkaille ei haluttu antaa käsitystä, että tulevat saamaan saunan käyttöönsä.

Vastausten vähyydestä johtuen, en koe, että kyselyllä voitaisiin perustella suunnitteluratkaisuja. Vastausten vähyys ei mielestäni myöskään poissulje vastausten hyödyntämistä suunnittelussa.

1. Saunan tarve

Kaikki vastaajat haluaisivat saunoa 1-2 kertaa viikossa. Yksi vastaajista halusi pitkäkestoisemman perhesaunan ja lyhytkestoisemman aikuisten saunan.

Rahallisesti saunomiseen oltiin valmiita panostamaan 12e/kk, 11e/kk ja 10e/h.

2. Kulku saunaan

Reitti saunaan on tällä hetkellä pihan puolelta rappukäytävästä. Miten koette kulun pihan ja rappukäytävän kautta,

a) jos saunaa käyttäisivät vain pihan asukkaat?

"Asumme A-rapussa ja portaikossa kaikuu aika paljon. Lisäksi asuntojen ulko-ovet eivät ole tiiviitä ja äänet kuuluvat läpi. Jos asuntojen ovet äänieristettäisiin, saunan käyttö olisi ihan ok."

"Se sopii hyvin"

"Ok"

b) jos sauna olisi yleisessä vuokratyössä?

"ks. edellinen. Lisäksi pitäisi jotenkin estää, etteivät ihmiset jäisi tupakalle heti ulko-oven eteen."

"Sekin sopii hyvin"

"jos vuokratyöllä tarkoitetaan sitä, että kuka tahansa saa vuokrata saunaa, niin en pidä ideasta."

3. Nykyinen sauna

Nykyisestä saunasta vastaajilla ei ollut saunomiskokemuksia.

4. Saunominen

Mitkä asiat koette tärkeäksi osaksi teidän saunakokemustanne?

"Lähellä kotia, toimivat suihkut, kuuma löyly"

"Rauha, askeettisuus"

"Jos saunomme perheen kanssa, tärkeää ovat mukavat löylyt, helppous ja turvallisuus. Jos vietän kavereiden kanssa saunailtaa, on tärkeää, että löylyä riittää ja on hyvät mahdollisuudet vilvoitteluun."

5. Arvot

Mitä asioita arvostatte omassa pihapiirissänne ja kodissanne?

"Kaunis sisäpiha, pitkä historia, kaariholvit"

"Rauhaa, yksinkertaisuutta, yhteisöllisyyttä"

"On kiva, jos pihalle mahtuu elämää, eikä kaikki ole kiellettyä, eikä pihassa ole käyttäyskulttuuria."

6. Tulevaisuus

Millä tavalla te haluaisitte kehittää omaa asuinympäristöänne (esim. pihapiiriä, rakennusten sisätiloja, yhteisöllisyyttä?)

"Koska huoneistomme laivan WC on aivan kohtuuttoman surkea (4 naista talossa). Olisi mukavaa, jos talossa voisi sauna ja peseytyä oikein kunnolla."

"Asuntojen ja käytävän välistä ääniesitystä voisi parantaa."

"Rakennusten sisätilat ovat toimivat tällaisenaan, kuten myös pihapiiri. Haluaisin järjestää vintillä elokuvailtoja ja pikkukonsertteja."

Yhteenveto:

Kyselyn perusteella sauna olisi haluttu ja tarpeellinen. Kulku saunaan rappukäytävän kautta koettiin sopivaksi reitiksi, jos sitä käyttäisivät pihan asukkaat. Varauksellisemmin suhtauduttiin ajatukseen laajemmin vuokralla olevasta saunasta.

Suunnitteluuni ideoita toivat kommentit perhesaunasta ja vilvoittelusta.

Suomenlinnassa vuokralaisten valintaan painotetaan perheisiin, jolla pyritään päiväkodin ja koulun toiminnan turvaamiseen. Siksi perheiden ja erityisesti lasten huomioiminen saunan suunnittelussa olisi minusta perusteltua.

Idea vilvoittelumahdollisuudesta nousi esille tämän kyselyn myötä, varmasti myös siksi, että itselleni vilvoittelu on tärkeä osa saunomista. Osittain vilvoittelumahdollisuuden vuoksi sauna siirtyi suunnitelmassani nykyiseen ”takatilaan”.

Toive järjestää elokuvailtoja ja pikkukonsertteja huomioidaan suunnitelmassani. Minusta suurin holvattu tila olisi niille mainio käyttötarkoitus. Paksujen seinien vuoksi ääneneristävyys ei ole ongelma. Korkea tila on hyvä musiikin esittämiselle.

Tietynlainen askeettisuus kuuluu minusta Suomenlinnaan ja saunomiskokemukseen yleensä. Sen vuoksi suunnitelmani kalustus ja materiaalit pyrkivät maltillisuuteen. Sauna on ensisijaisesti rentoutumista ja rauhoittumista varten.